

Φίλε Εθνογραφέ...

ΕΚΔΟΣΗ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΥΠΡΟΥ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2008

Πρόλογος

ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ

Κ.Κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Β'

Η στρατιωτική θητεία έχει αρχή και τέλος και συγκεκριμένη χρονική διάρκεια. Η ζωή όμως δεν έχει τέλος, αφού όλοι πλαστίκαμε εξ αρχής για την αιωνιότητα. Κάθε φάση συνεπώς, ακόμη και κάθε στιγμή τής ζωής μας, αξιολογείται όχι τόσο από την άποψη του παραγόμενου έργου όσο από το βαθμό που κάθε πράξη, σκέψη, διάθεση ή συμπεριφορά μας, με άλλα λόγια η όλη βιοτή μας, συμβάλλει στην κατά θεό προκοπή και την επίτευξη του τελικού μας στόχου.

Οι πνευματικές και όχι μόνο ανάγκες των στρατευμένων νέων μας αποτελούν, όπως είναι φυσικό, σημαντικό πεδίο εκδήλωσης της ποιμαντικής μέριμνας της Εκκλησίας, αφού η νεολαία θεωρείται και είναι το εκλεκτότερο τμήμα της κοινωνίας, αλλά και του εκκλησιαστικού ποιμνίου. Η Εθνική Φρουρά δεν είναι απλά ένα στρατιωτικό σώμα αλλά, στην περίπτωση της ημικατεχόμενης πατρίδας μας, επιτελεί το έργο τής φύλαξης και διατήρησης θεσμών, ιερών και οσίων. Γιατί, όπως λέγει ο Άγιος Μέγας Βασιλειος «αν μια φορά επιτραπεί να επικρατήσουν οι Βάρβαροι, δεν θα παραμείνει ευσέβεια». Είναι γι' αυτό το λόγο που η Εκκλησία προσεύχεται διαρκώς «υπέρ του φιλοχρίστου ημών στρατού» αλλά και ποικιλότροπα συμπαρίσταται στις ένοπλες δυνάμεις της χώρας μας.

Το ανά χείρας εγκόλπιο αποτελεί μικρό δείγμα της αγάπης μας προς τα στρατευμένα νιάτα της Κύπρου και μικρή συμβολή στην κατά Χριστό διαπαιδαγώγηση των νέων μας. Ελπίζομε ότι η ανάγνωσή του θα ωφελήσει. Ευχαριστούμε θερμά το Υπουργείο Άμυνας και την πηγεσία της Εθνικής Φρουράς για τη διαρκή και απρόσκοπτη συνεργασία τους και προσβλέπουμε στην περαιτέρω σύσφιγξή της. Ευχαριστούμε και συγχαίρουμε επίσης το Θεολόγο δρα Φαίδωνα Παπαδόπουλο, που συνέγραψε τα κείμενα και επιμελήθηκε την έκδοση του παρόντος εγκολπίου.

fò Κύπρος Χρυσόστομος

† Ο Κύπρου Χρυσόστομος Β'

Εισαγωγικό σημείωμα

Η ιδέα για τη συγγραφή και έκδοση βιβλιαρίου με κείμενα, που ενδιαφέρουν τους νέους και ειδικότερα τους εθνοφρουρούς, ανήκει στο Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομο Β' και εντάσσεται στα πλαίσια αναβάθμισης της ποιμαντικής δραστηριότητας της Εκκλησίας μας. Αναλάβαμε με χαρά τη συγγραφή των κειμένων με την πεποίθηση ότι, σε μια εποχή ρευστότητας και σύγχυσης όπως η δική μας, ο λόγος τού Ευαγγελίου και των Πατέρων της Εκκλησίας και οι τοποθετίσεις τους σε φλέγοντα ζητήματα που απασχολούν τη νεολαία, είναι απαραίτητα και ωφέλιμα, σε προσωπικό αλλά και κοινωνικό επίπεδο.

Με τα εικοσιπέντε (25), όσα και οι μίνες της στρατιωτικής θητείας, κείμενα δεν φιλοδοξούμε να λύσουμε τα προβλήματα της κοινωνίας. Θέλουμε, ωστόσο, να γίνει γνωστή και να τύχει προσοχής η θέση της Εκκλησίας επί των σημαντικότερων ζητημάτων, που αφορούν το νέο που διανύει μια μεταβατική και κρίσιμη περίοδο της ζωής του. Προσδοκούμε να ακουστεί και η άλλη φωνή, που ίσως να μη λίγηθηκε υπόψη όσο θα' πρεπει, με συνέπεια ως άτομα και ως κοινωνία να βαδίζουμε χωρίς πνευματικό προσανατολισμό και συνεπώς χωρίς προοπτική. Στόχος της Εκκλησίας δεν είναι η αντιμετώπιση ενός ή όλων των προβλημάτων με μεγαλύτερη επιτυχία, αλλά η μέσω αυτής της αντιμετώπισης επίτευξη της σωτηρίας.

Κάποια από τα κείμενα έχουν επετειακό περιεχόμενο και στοχεύουν στην ανάδειξη του νοήματος σημαντικών χριστια-

νικών γιορτών όπως τα Χριστούγεννα, το Πάσχα, η Κοίμηση της Θεοτόκου και οι μέρες μνήμης των Αγίων προστατών των διαφόρων όπλων, ενώ μερικά άλλα αναφέρονται σε βασικές πτυχές τής χριστιανικής ζωής όπως η μετάνοια και η νηστεία. Τα περισσότερα είναι αφιερωμένα σε ζωτικά νεανικά θέματα όπως η ψυχαγωγία, οι σπουδές, η επαγγελματική αποκατάσταση, τα ναρκωτικά, οι προγαμισίες σχέσεις, η βία στους αθλητικούς χώρους κ.ά.. Για όλα αυτά, και άλλα που θα περιληφθούν σε μια μελλοντική έκδοση, η Εκκλησία δεν έχει απλά να προτείνει κάτι, αλλά έχει να προβάλει ζωντανά πρότυπα, που είναι ο Χριστός και οι Άγιοι.

Ευχαριστούμε το Μακαριώτατο για την εμπιστοσύνη του και ελπίζουμε ότι η ωφέλεια από την ανάγνωση του βιβλιαρίου θα αποδειχθεί αντάξια των προσδοκιών του.

Ο Συγγραφέας
Δρ Φαίδων Παπαδόπουλος
Θεολόγος - Εκπαιδευτικός

1

Η στρατιωτική θητεία από χριστιανικής σκοπιάς

Η Παλαιά Διαθήκη, στο πρώτο κιόλας βιβλίο της που λέγεται Γένεση, περιγράφει τον τρόπο ζωής των Πρωτόπλαστων στον Παράδεισο. Απ' αυτή την παραδεισένια ζωή απουσίαζε κάθε έννοια κακού, αντιδικίας, σύγκρουσης, πολέμου. Ο άνθρωπος βρισκόταν σε τέλεια αρμονία τόσο με το Θεό, όσο και με το συνάθρωπό του. Μέχρι τη στιγμή που, υπακούοντας στο διάβολο, ο άνθρωπος έγινε αποστάτης και κληρονόμησε την αμαρτία, το κακό, το θάνατο.

Οι συνέπειες της προπατορικής αμαρτίας και γενικά της ανθρώπινης αμαρτίας είναι τραγικές και σε όλους γνωστές. Ο πρώτος γιός του Αδάμ γίνεται αδελφοκτόνος και οι μετέπειτα γενεές οδηγούνται στην ασυνεννοσία, τον ανταγωνισμό και την αντιδικία, γιατί φέρουν μέσα τους το ίδιο μικρόβιο του εγωισμού και της αμαρτίας. Θέλουν να υψωθούν ως θεοί, χτίζοντας τον πύργο της Βαβέλ, και χάνουν την ομόνοια και επικοινωνία μεταξύ τους. Κι από τότε η ανθρωπότητα σύρεται διαρκώς σε πολέμους, συμφορές και καταστροφές σε παγκόσμιο, διεθνές, τοπικό αλλά και διαπροσωπικό επίπεδο.

Η κατάσταση που έχουμε περιγράψει θα μπορούσε να αλλάξει μόνο αν οι άνθρωποι αποφάσιζαν να υποτάξουν το θέλημα τους στο θέλημα του Θεού, όπως συνέβαινε πριν από την πτώση των πρωτοπλάστων, και κατόρθωναν να ζουν όπως οι πρώτοι Χριστιανοί των Ιεροσολύμων που, σύμφωνα με τις

Πράξεις των Αποστόλων, «τα είχαν όλα κοινά και δεν υπήρχε ούτε ένας φτωχός ανάμεσά τους». Κάτι τέτοιο ωστόσο αποτελεί ουτοπία και, είτε το θέλουμε είτε όχι, είμαστε αναγκασμένοι να ζούμε κάτω από την απειλή του πολέμου και να παλεύουμε για τη διατήρηση της ελευθερίας, της ειρήνης και της δικαιοσύνης και την επίτευξη της προόδου και της ευημερίας.

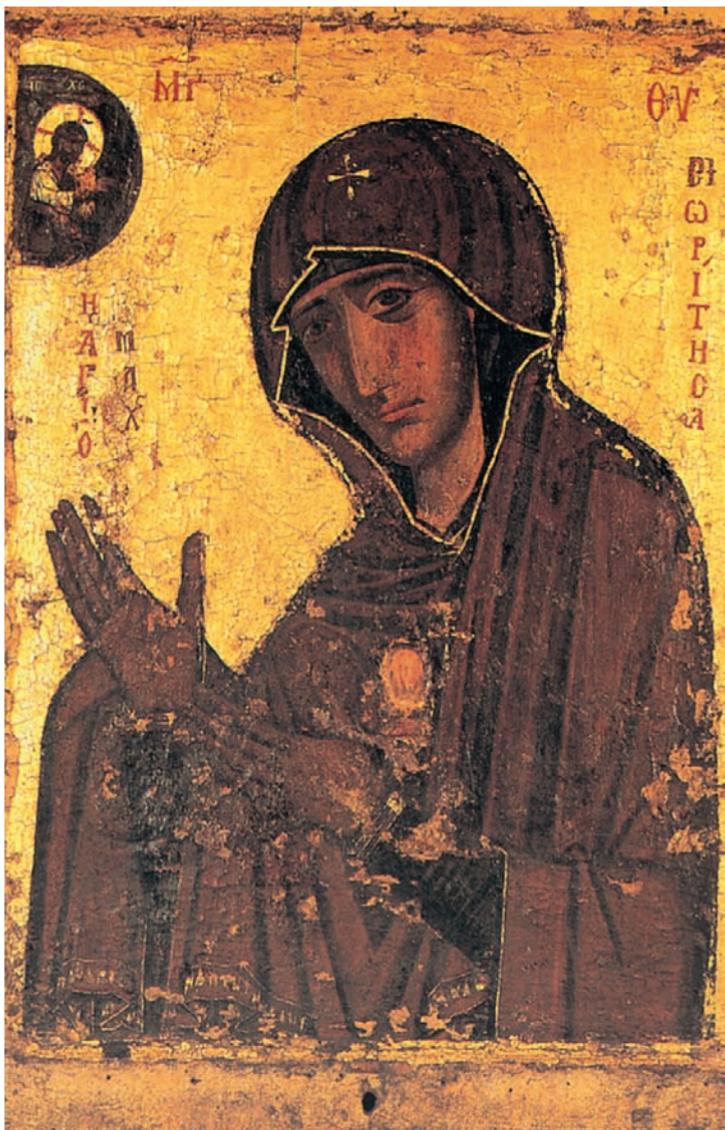
Πολλές φορές διατυπώνονται αντιρρήσεις για το αν είναι από θρησκευτικής και πθικής πλευράς επιτρεπτό οι Χριστιανοί νέοι να κατατάσσονται στον στρατό, να εκπαιδεύονται στη χρήση των όπλων και προπαντός να χρησιμοποιούν τα όπλα σε περίπτωση επίθεσης εχθρικών δυνάμεων. Σε αρκετές περιπτώσεις, τέτοιους είδους διλήμματα και προβληματισμοί τίθενται ή καλύτερα υποβάλλονται, από οπαδούς αιρέσεων ή άλλων περιθωριακών ομάδων, οι οποίοι παρερμηνεύοντας την Αγία Γραφή, θεωρούν ότι η ένοπλη θητεία βρίσκεται σε αντίθεση προς την εντολή «ου φονεύσεις» ή προς τις προτροπές του Ιησού για αγάπη προς τον πλησίον και για αποφύγιη της εκδίκησης με το να στρέφουμε και το άλλο μάγουλο σ' αυτόν που μας έχει κτυπήσει στο ένα.

Η υποκριτική συμπεριφορά αυτών των ανθρώπων είναι εμφανής γιατί, ενώ αρνούνται να πάρουν όπλο, δεν αρνούνται και απαιτούν μάλιστα το δικαίωμα να απολαμβάνουν όλα εκείνα τα αγαθά, υλικά και πνευματικά, για τη διασφάλιση των οποίων απαιτείται η υπηρεσία κάποιων στις ένοπλες δυνάμεις. Επί πλέον, οι άνθρωποι αυτοί αδυνατούν να διακρίνουν ανάμεσα στον επιθετικό και επεκτατικό πόλεμο, που είναι πθικά καταδικαστέος, και τον αμυντικό που διεξάγεται υπέρ πίστεως και πατρίδος, ούτε και λαμβάνουν υπόψη τους το στοιχείο της ανθρώπινης προαιρεσης, θεωρώντας εντελώς άδικα και εσφαλμένα ότι κάθε νέος, που υπηρετεί τη θητεία του, το κάνει επειδή είναι πολεμοχαρής.

Η ζωή τού κάθε ανθρώπου, επομένως και του επιτιθέμενου ή του εισβολέα, αποτελεί σίγουρα σημαντικό αγαθό. Υπάρχουν όμως ανώτερα αγαθά, όπως η επικράτηση της ειρήνης, της δικαιοσύνης και της ελευθερίας, για τα οποία οφείλει κανείς να αγωνίζεται, γιατί ο αγώνας αυτός ισοδυναμεί με προσπάθεια να αναχαιτιστεί το κακό. Είναι γι' αυτό το λόγο που ο ίδιος ο Θεός, που έδωσε την εντολή ου φονεύσεις, ενδυνάμωσε το Δαυίδ για να φονεύσει το Γολιάθ και το Σαμψών για να εξολοθρεύσει τους Φιλισταίους, κατέπνιξε τους Αιγυπτίους του Φαραώ στην Ερυθρά Θάλασσα και κατέκαισε τους κατοίκους των Σοδόμων. Όπως σαφέστατα αναφέρεται στη συγχωρητική ευχή, που διαβάζεται στον πεθαμένο, «για να μη γίνει το κακό αθάνατο, από φιλανθρωπία (ο Θεός), διέταξε αυτή η ένωση (ψυχής και σώματος) και αυτός ο αδιάσπαστος δεσμός, με τη θεία θέληση να διακόπτεται και να διαλύεται».

Μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας μας, που διακρίθηκαν για την αγάπη και τη φιλανθρωπία τους, όπως ο Μέγας Αθανάσιος και ο Μέγας Βασίλειος, διδάσκουν σαφέστατα πως «να φονεύει κανείς δεν επιτρέπεται, αλλά το να αφαιρεί τη ζωή των αντιπάλων στον πόλεμο και νόμιμο είναι και άξιο επαίνου. Επειδή αυτοί που φονεύουν στον πόλεμο υπερμαχούν για την πίστη και τη φύλαξη της σωφροσύνης. Διότι αν μια φορά κυριαρχήσουν οι βάρβαροι και οι άπιστοι, ούτε ευσέβεια θα παραμείνει, διότι αυτοί θα την αθετούν και ταυτόχρονα θα στρίζουν την κακοπιστία τους, ούτε σωφροσύνη και φύλαξη της τιμής, διότι θα γίνονται από αυτούς πολλοί βιασμοί και ατιμώσεις νέων και νεανίδων».

Αυτό αγαπητοί εθνοφρουροί είναι σίμερα το διακύβευμα στην ημικατεχόμενη πατρίδα μας. Η φύλαξη της ευσέβειας και η διατήρηση της τιμής και της σωφροσύνης. Γι' αυτό βρίσκεστε εδώ και γι' αυτό ως Εκκλησία βρισκόμαστε και θα εξακολουθήσουμε να βρισκόμαστε δίπλα σας.

Τη Υπερμάχω Στρατηγώ τα νικητήρια

Η Υπέρμαχος Στρατηγός

Ο μίνας Αύγουστος είναι γνωστός και ως μίνας της Παναγίας γιατί στις δεκαπέντε του τιμάται με λαμπρότητα η Κοίμηση της Υπεραγίας Θεοτόκου. Η ημέρα δηλαδή, κατά την οποία η Παναγία μας εγκατέλειψε, ως άνθρωπος, αυτή τη ζωή και ετάφη στη Γεσθημανή από τους Αγίους Αποστόλους.

Η λέξη κοίμηση χρησιμοποιείται στην εκκλησιαστική γλώσσα ως δηλωτική του θανάτου, όχι μόνο για τους αγίους αλλά για κάθε Χριστιανό. Διότι, σύμφωνα με τη χριστιανική διδασκαλία που θεμελιώνεται στην Ανάσταση του Χριστού, ο θάνατος έχει νικηθεί και δεν έχει εξουσία επί των ανθρώπων. Συνεπώς είναι ό,τι περίπου και ο ύπνος. Μια προσωρινή αναστολή της εγκόσμιας ζωής πριν από την έναρξη της αιωνιότητας.

Αν λοιπόν αυτά ισχύουν για κάθε πιστό, πολύ περισσότερο ισχύουν για τη Μπέρα του Θεού, η Κοίμηση της οποίας ονομάζεται στην υμνολογία και μετάσταση, δηλαδή μετακίνηση από ένα τόπο σε άλλο. Και πραγματικά, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο υμνογράφος, μετέστη προς την ζωήν μήτηρ υπάρχουσα της ζωής. Μετέβη δηλαδή στην αληθινή ζωή, κοντά στον Υιό της, διότι δεν θα μπορούσε να παραμείνει στο θάνατο αυτή που γέννησε τη ζωή. Το γεγονός αυτό επαληθεύτηκε 1-στορικά με τη μη εύρεση της σορού της Παναγίας στον τάφο και αποδίδεται γλαφυρότατα στην εικόνα της Κοιμήσεως, ό-

που ο Χριστός εικονίζεται να παραλαμβάνει την ψυχή τῆς Μητέρας Του, σε μορφή λευκοφορεμένου μικρού παιδιού.

Στην Ορθόδοξη Εκκλησία μας αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία και απονέμεται ιδιαίτερη τιμή στο πρόσωπο της αειπαρθένου Μαρίας, αλλά ιδίως στην προσφορά της προς την ανθρωπότητα και συνεπώς προς τον καθένα από εμάς. Άλλωστε η πίστη μας δεν είναι σύνολο θεωρητικών απόψεων αλλά βιώματα, και επαληθεύεται ολοκληρωτικά στη ζωή των αγίων και εν μέρει και κατά δύναμη στην προσωπική μας ζωή. Από αυτή την άποψη η Παναγία τιμάται γιατί συνέβαλε και συμβάλλει αιωνίως στη σωτηρία μας και όχι για ιστορικούς λόγους ή χάριν της παραδόσεως.

Τα όσα έχουν συμβεί κατά τη διάρκεια της ζωής, αλλά και κατά την κοίμηση της Παναγίας μας, έχουν αξία γιατί η ταπεινή κόρη Μαριάμ έχει γεννήσει το Σωτήρα μας ή καλύτερα τη σωτηρία μας. Και τα όσα θαυμαστά συνέβησαν σ' αυτήν, δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι συνέβησαν σε άνθρωπο, στον εκλεκτότερο εκπρόσωπο της ανθρωπότητας. Όσοι λοιπόν στη ζωή τους μιμούνται την πίστη, το ήθος, την αρετή, την αγνότητα και ψυχική παρθενία της Θεοτόκου, δεν πρέπει να αμφιβάλλουν ότι αιωνίως θα συναγάλλονται μαζί της. Η μετάσταση της Παναγίας απέδειξε για μια ακόμη φορά ότι ο άνθρωπος δεν προορίζεται για το θάνατο αλλά για τη ζωή. Και ότι δίκαια και βάσιμα προσδοκούμε «ανάστασιν νεκρών και ζωήν του μέλλοντος αιώνος».

«Νενίκηνται της φύσεως οι όροι εν σοι Παρθένε Άχραντε» αναφωνεί ο υμνωδός. Σ' εσένα έχουν νικηθεί οι φυσικοί νόμοι. Με απλά λόγια, όλη η ζωή σου κι αυτός ο θάνατός σου είναι ένα διαρκές θαύμα. Και κορυφαίες στιγμές αυτού του θαύματος είναι η Γέννηση του Χριστού και η Κοίμηση της Θεοτόκου. Στην πρώτη περίπτωση η Παναγία μας εγέννησε παραμένο-

ντας άφθορος και αειπάρθενος και στη δεύτερη ο θάνατος δεν τη νίκησε αλλά εμφανίστηκε ως αρραβώνας και υπόσχεση για την αιώνια ζωή. Γι' αυτό, όπως στη Γέννηση του Ιησού διαφύλαξε την παρθενία της, έτσι και στην Κοίμησή της δεν εγκατέλειψε τον κόσμο. Αντίθετα, από θέση ασφαλείας και παρροσίας συνεχίζει να παρηγορεί, να ενισχύει και να διαφύλαττει όσους με πίστη επικαλούμαστε το όνομά της. Είναι η διαρκής πρεσβεία μας στον ουρανό και ελπίδα αδιάψευστη, τείχος ακράδαντον, προστασία ακαταίσχυντος, οδηγήτρια, ελεούσα, η όντως Θεοτόκος όπως ψάλλουμε σε κάθε λατρευτική σύναξη.

Το ελληνορθόδοξο έθνος μας και οι ένοπλες δυνάμεις του, τιμούν τη Θεοτόκο ως Υπέρμαχο Στρατηγό γιατί σε αμέτρητες περιπτώσεις αποδείχθηκε προστάτις και σωτήρας μας. Το γνωστό κοντάκιο του Άκαθίστου Υμνου αλλά και πλήθος αφιερωμάτων σε εικόνες της Παναγίας, που βρίσκονται σε μοναστήρια, ξωκικλήσια και προσκυνήματα, είναι αδιάψευστοι μάρτυρες αυτού του γεγονότος. Αξίζει ειδικά να τονίσουμε πως και αυτό ακόμη το λάβαρο της επανάστασης, που υψώθηκε στην Αγία Λαύρα το 1821, δεν ήταν τίποτε άλλο παρά κεντητή εικόνα της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Για να δηλώνει ασφαλώς ότι όπως εκείνη η Κοιμήση προμήνυε την αληθινή ζωή έτσι και το υπόδουλο έθνος θα αποκτούσε την ελευθερία του. Ας μη παύσουμε προσευχόμενοι προς την Παναγία μας για να γινόμαστε, στην προσωπική μας ζωή αλλά και ως κοινωνία και έθνος, δέκτες των απείρων δωρεών της.

3

Το αντίδοτο στην ακηδία

Στα έργα των πατέρων της Εκκλησίας μας συναντούμε συχνά τον όρο ακηδία. Η λέξη αυτή σημαίνει, στη θεολογική γλώσσα, την κατάσταση της ψυχής, που χαρακτηρίζεται από έντονα αισθήματα απογοήτευσης και απελπισίας και έλλειψη κάθε ενδιαφέροντος και προσπάθειας για τα πνευματικά. Στην κατάσταση αυτή οδηγείται ο άνθρωπος, που είναι ευάλωτος στις θλίψεις και τις επιθέσεις του πονηρού, εξαιτίας της μικρής ή ανύπαρκτης σχέσης του με την προσευχή και τη λατρευτική ζωή, που τροφοδοτούν και ενδυναμώνουν την ψυχή.

Σε έναν από τους ψαλμούς του ο βασιλιάς και προφήτης Δαυίδ αναφέρει κατά λέξη: «ενύσταξεν η ψυχή μου από ακηδίας». Αυτή η φράση με απλά λόγια σημαίνει ότι οι πολλές θλίψεις καθήλωσαν μέχρις απελπισίας την ψυχή τού ποιητή, ώστε να μην έχει τη δύναμη να αντιδράσει, όπως συμβαίνει με τον άνθρωπο που βρίσκεται σε κατάσταση υπνολίας. Εμβαθύνοντας στη συνέχεια στον ψαλμικό στίχο μπορούμε εύκολα και με ακρίβεια να διαγνώσουμε, τόσο τα αίτια όσο και τα συμπτώματα, του πάθους που λέγεται ακηδία.

Ο άνθρωπος συνήθως θλίβεται όταν διαπιστώνει εκ των υστέρων κάποιες λανθασμένες δικές του ενέργειες ή όταν έχει το λογισμό ότι οι άλλοι τον αδικούν με έργα, λόγια ή παραλείψεις. Αν λοιπόν κάποιος δεν έχει μυστηριακή ζωή και δεν εξομολογείται τους λογισμούς του, φυσικό είναι, μετά από κάθε

νέα αφορμή θλίψης, να προστίθεται μεγαλύτερο βάρος στην ήδη βεβαρημένη ψυχή του. Το άλλο πεδίο δράσης τού πονηρού είναι η αναβλητικότητα. Μόλις κανείς διανοθεί ότι πρέπει να καθαρίσει την ψυχή και τη συνείδησή του, ο διάβολος του υποβάλλει τη σκέψη της ντροπής ή του προτείνει την αναβολή για κάποια άλλη προσφορότερη στιγμή. Έτσι ο μαθητής αναβάλλει μέχρι να ενηλικιωθεί, ο στρατιώτης αισθάνεται ότι οι συνθήκες του στρατοπέδου δεν ευνοούν την ενασχόληση με τα πνευματικά, ο φοιτητής μεταθέτει χρονικά το ζήτημα γιατί βρίσκεται σε μεταβατική περίοδο, ο άγαμος περιμένει να τακτοποιηθεί πρώτα η ζωή και ύστερα η ψυχή του και ο έγγαμος δεν ευκαιρεί λόγω υποχρεώσεων. Κατά βάθος όλοι θεωρούν ότι η μετάνοια αρμόζει στη φάση των γηρατειών, αγνοώντας προφανώς αυτό που λέει ένας Άγιος της Εκκλησίας μας. Ότι οι δαιμονες κλέβουν το χρόνο της ζωής μας, επομένως και της μετάνοιάς μας, αργά και αθόρυβα αλλά σταθερά, όπως τα μυρμήγκια κλέβουν το σιτάρι από το αλώνι. Κι αν δεν απαλλαγούμε από την ακηδία, κι αν δεν επιδοθούμε σε πνευματικούς αγώνες, είναι βέβαιο πως θα χάσουμε την αιωνιότητα. Γιατί, όπως λέγει ο Μέγας Βασίλειος, ποιος γνωρίζει τη διάρκεια της ζωής του και ποιος μας εγγυάται τα γηρατειά;

Η ζωή του στρατοπέδου, αγαπητοί εθνοφρουροί, έχει σίγουρα τις δυσκολίες της, όπως και κάθε άλλη φάση της ζωής του ανθρώπου. Η προσωρινή στέρηση συγγενών και φίλων, η διακοπή των σπουδών, η αλλαγή συνηθειών στο ντύσιμο, τη διατροφή και την ψυχαγωγία, οι ασκήσεις και οι σκοπιές, δεν βρίσκονται ασφαλώς μέσα στις επιλογές ενός νέου ούτε και θεωρούνται αυτοσκοπός. Από τη στιγμή, ωστόσο, που το συμφέρον της πατρίδας μάς επιβάλλει να υποβληθούμε σε κάποιες θυσίες, δεν πρέπει να αφήσουμε αρνητικά αισθήματα και καταστάσεις όπως η θλίψη, το άγχος και η απελπισία, ή για να

χρησιμοποιήσουμε τη θεολογική γλώσσα, όπως η ακοδία να κυριαρχήσουν στην ψυχή μας.

Ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, μια από τις μεγαλύτερες εκκλησιαστικές μορφές που ευεργέτησε την ανθρωπότητα με τα συγγράμματα, τα φιλανθρωπικά έργα και την πνευματική δράση του, πέθανε εξόριστος και μετά από πολλές κακουχίες. Σε όλη τη ζωή του και μέχρι την ώρα που ξεψύχησε, ευχαριστούσε το Θεό με τη φράση «δόξα τω Θεώ πάντων ἐνεκεν». Αυτή η ευχαριστιακή αντιμετώπιση της ζωής, με τα καλά ή τις δυσκολίες της, είναι η μεγαλύτερη φιλοσοφία και συνάμα το αντίδοτο στο άγχος και την ακοδία. Γιατί η ψυχή που έμαθε να ευχαριστεί το Θεό για τα λίγα ή πολλά που της χαρίζει δεν θα πνίγει ποτέ από το άγχος και την αγωνία τού αύριο και όποιος ερμηνεύει τις θλίψεις της ζωής ως δοκιμασίες που επιτρέπει ο Θεός για την άσκηση και το πνευματικό του συμφέρον, δεν κινδυνεύει να νικηθεί από την ακοδία.

Αν εστιάσουμε την προσοχή μας σε πρακτικά ζητήματα της καθημερινής στρατιωτικής ζωής, θα διαπιστώσουμε πως είναι δυνατό να ωφελείται κανείς ακόμη κι από αυτά που οι πολλοί θεωρούν αρνητικά. Η στρατιωτική πειθαρχία, για παράδειγμα, για τον υπερίφανο άνθρωπο είναι στέρηση ελευθεριών και ισοπέδωση προσωπικότητας, ενώ για τον καλοπροσώρετο είναι ευκαιρία για απόκτηση αρετών όπως η υπακοή, η εργατικότητα και ιδίως η ταπείνωση. Οι ώρες στη σκοπιά, που για κάποιους μοιάζουν ατέλειωτες, είναι ευκαιρίες για άσκηση της προσευχής, που, ίσως, ποτέ ξανά δεν θα σας δοθούν. Οι ομαδικές εργασίες, αντί να θεωρούνται ως αγγαρείες, θά πρέπει να αξιοποιούνται ως άσκηση στη διακονία των συνανθρώπων μας, σύμφωνα και με το πνεύμα του ευαγγελίου. Και ο ελεύθερος χρόνος θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την αληθινή ψυχαγωγία με τη μελέτη πνευματικών βιβλίων ή άλλων

ωφέλιμων αναγνωσμάτων.

Ο πόλεμος, αγαπητοί εθνοφρουροί, είναι διπλός. Εναντίον των ορατών εχθρών όταν απαιτηθεί και εναντίον των αοράτων δαιμόνων, που είναι ακατάπαυστος. Ας είμαστε διαρκώς έτοιμοι και για τους δύο. Άγρυπνοι στο σώμα και σε εγρήγορσι πνευματική, για να μην υποτάξει ο εχθρός ούτε τη γη μας ούτε την ψυχή μας.

Η αξία της φιλίας

Η λέξη φιλία χρησιμοποιείται στην καθημερινή γλώσσα, αλλά και στη θεολογική, ως διλωτική της αγαπητικής διάθεσης και ιδιαίτερης συμπάθειας ενός ανθρώπου απέναντι σε άλλον ή άλλους συνανθρώπους του. Η ίδια η λέξη άλλωστε προέρχεται από το ρήμα φιλώ, που αποδίδεται στη δημοτική με το αγαπώ.

Ο Χριστιανός έχει, σύμφωνα με το λόγο του Κυρίου, καθήκον να αγαπά όλους τους ανθρώπους, ακόμη κι εκείνους που του κάνουν κακό και στην Αγία Γραφή ονομάζονται ως εχθροί του. Το καθήκον αυτό, ωστόσο, δεν αποκλείει την ειδική φιλική σχέση γιατί, όταν αυτή είναι ειλικρινής, αποτελεί κορυφαία εκδήλωση αγάπης και κοινωνικότητας. Άς μη λησμονούμε ότι ο τέλειος άνθρωπος Ιησούς Χριστός είχε συνδεθεί φιλικά με το Λάζαρο, ενώ δύο από τους μαθητές του, ο Φίλιππος και ο Ναθαναήλ, ήσαν καρδιακοί φίλοι.

Είναι σε όλους γνωστή η φράση ότι «οι συγγενείς μας υπάρχουν ενώ τους φίλους μας τους επιλέγουμε». Είναι επίσης γνωστό ότι οι περίοδοι κατά τις οποίες ο άνθρωπος επιλέγει τους φίλους του είναι, κυρίως, αυτές της μαθητικής ζωής, της στρατιωτικής θητείας και των σπουδών. Με την επισήμανση μάλιστα ότι κατά τα μαθητικά και φοιτητικά χρόνια οι νέοι έχουν να μοιραστούν ευχάριστες εμπειρίες και ανέμελες στιγμές ενώ, κατά τη διάρκεια της θητείας τους, τους ενώνει η ε-

πιδίωξη ανώτερων στόχων, η σκληραγωγία και ο κίνδυνος. Είναι γι' αυτόν ακριβώς το λόγο που οι φιλίες μεταξύ στρατιωτών διατηρούνται σε βάθος χρόνου και επομένως οφείλουν να αντιμετωπίζονται ως σοβαρό πνευματικό ζήτημα.

Όταν ζητήθηκε κάποτε από τον Κύπριο στωικό φιλόσοφο Ζήνωνα τον Κιτέα να δώσει έναν ορισμό για το φίλο, απάντησε πως «φίλος είναι άλλος εγώ». Δηλαδή κάποιος που εμπιστεύομαι και αγαπώ όπως τον εαυτό μου. Γνωστές είναι ακόμη οι φράσεις άλλων αρχαίων σοφών όπως «δείξε μου τους φίλους σου να σου πω πω ποιος είσαι» και «ο πιστός φίλος φαίνεται στους κινδύνους και στις δυσκολίες». Με τις απόψεις αυτές ήθελαν ασφαλώς οι εκφραστές τους να τονίσουν τη μεγάλη σημασία της επιλογής των φίλων αλλά και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της φιλίας, που είναι κυρίως η ειλικρίνεια και η αυτοθυσιαστική διάθεση. Η Εκκλησία ωστόσο, χωρίς να απορρίπτει τις θέσεις των αρχαίων σοφών, δίνει στη φιλία μια άλλη διάσταση, που ξεπερνά το φθαρτό μας κόσμο και επεκτείνεται στην αιωνιότητα.

Ο απόστολος Φίλιππος δεν καταγράφηκε στις σελίδες των Ευαγγελίων επειδή απλά ήταν έμπιστος και ειλικρινής φίλος τού Ναθαναήλ αλλά, κυρίως, γιατί, όταν συνάντησε το Σωτήρα του κόσμου, το πρώτο που θέλησε να κάνει ήταν να φέρει κοντά σ' Αυτόν και το φίλο του. Για την Εκκλησία, συνεπώς, η φιλία είναι πνευματική υπόθεση και πραγματικός φίλος είναι αυτός που βοηθεί τον άλλο να βρει το δρόμο του προς το Χριστό και τη σωτηρία. Αυτό άλλωστε εκφράζεται κατά τον καλύτερο τρόπο με την ονομασία «φίλοι του Χριστού», που χρησιμοποιείται στη θεολογική γλώσσα για τους αγίους. Αυτοί που έχουν ειλικρινή σχέση με το Χριστό και με χαρά ακολουθούν τις εντολές του είναι οι φίλοι Του. Είναι όμως και δικοί μας φίλοι γιατί με το παράδειγμα και τις πρεσβείες τους θέλουν να μας

οδηγήσουν στο Χριστό. Κι' αυτή είναι μια φιλία που δεν μειώνεται, ούτε φθείρεται από ανθρώπινες καταστάσεις και αδυναμίες και συνεπώς είναι αιώνια.

Ο Άγιος Χρυσόστομος διακρίνει τις φιλίες στις φυσικές, αυτές δηλαδή που υπάρχουν μεταξύ συγγενών, τις βιωτικές, που δημιουργούνται μεταξύ ανθρώπων που συνυπάρχουν στον ίδιο χώρο και τις πνευματικές, που είναι οι ανώτερες γιατί δεν τις προκαλεί κάπι το γήινο, αλλά το ίδιο το Άγιο Πνεύμα. Γι' αυτές τις τελευταίες λέει ο ίδιος άγιος ότι είναι «καλύτερα να σβήσει ο ήλιος παρά να στερηθούμε τους φίλους». Πόσο εύκολο είναι όμως να δημιουργήσει κανείς τέτοιες φιλίες;

Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις, που τίμιοι και ειλικρινείς νέοι, κάτω από κρίσιμες περιστάσεις και υπό το καθεστώς συναισθηματικής φόρτισης, έπεσαν θύματα επιποδείων, που εμφανίζονταν ως φίλοι. Στις δύσκολες εποχές που ζούμε, η επιπολαιότητα και η βιασύνη στο ζήτημα της επιλογής φίλων, αποτελούν συνταγές αυτοκαταστροφής. Ο Άγιος Φώτιος συμβουλεύει σχετικά: «Μη βιάζεσαι να δημιουργείς φιλίες, αλλ' όταν δημιουργήσεις να διατηρείς αδιάλυτη τη σχέση. Να κάνεις φίλους όχι τους φαύλους αλλά τους άριστους. Γιατί με τους καλούς φίλους, ακόμη κι αν κανείς παρασυρθεί, θα επιστρέψει εύκολα στο σωστό δρόμο, ενώ οι φαύλοι και την καλοσύνη που υπάρχει τη λεηλατούν. Από τα μυστικά σου, όσα οδηγούν στην αύξηση της αρετής, να τα μοιράζεσαι με τους φίλους σου. Μ' εκείνα όμως που μολύνουν τη συνείδοση, ούτε ο ίδιος να ασχολείσαι, ούτε στους φίλους σου να τ' αναθέτεις».

Αν λοιπόν για τους πολλούς ο φίλος είναι στήριγμα, για τους Χριστιανούς είναι αφορμή σωτηρίας.

5

Η οδική συνείδηση ως αναγκαιότητα και ηθική υποχρέωση

Η ραγδαία αύξηση του αριθμού των συνανθρώπων μας, που χάνουν τη ζωή τους σε τροχαία δυστυχήματα προκαλεί, όπως είναι φυσικό, την ανησυχία όχι μόνο των αρμοδίων αλλά και όλων των πολιτών. Το κακό, δυστυχώς, έχει παραγίνει και ο καθένας μας, όσο προσεκτικός κι αν είναι, δικαιολογημένα φοβάται πως και ο ίδιος θα υποστεί τις συνέπειες ενός τροχαίου δυστυχήματος. Οι στατιστικές μάλιστα, ιδιαίτερα αμείλικτες, αποδεικνύουν ότι, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους, τα θύματα των τροχαίων είναι έφηβοι και νέοι, ανάμεσα στους οποίους περιλαμβάνονται και εθνοφρουροί.

Η άλλη όψη της πραγματικότητας είναι ότι, στην εποχή μας και σε παγκόσμιο επίπεδο, τα οδικά δίκτυα έχουν εκσυγχρονισθεί, οι οικονομικές προϋποθέσεις για αγορά καινούριων και πιο ασφαλών οχημάτων υπάρχουν και οι νομοθεσίες έχουν γίνει ιδιαίτερα αιστηρές σε ό,τι αφορά στις τροχαίες παραβάσεις. Θα ανέμενε λοιπόν κανείς ότι ο αριθμός των δυστυχημάτων θα παρουσίαζε πτωτική τάση, κάτι ασφαλώς που δεν συμβαίνει. Κατ' ανάγκη, λοιπόν, όλοι ομολογούν ότι αυτό που λείπει είναι η οδική συνείδηση και αυτό που, τις περισσότερες φορές, ευθύνεται για τον τραγικό θάνατο τόσων ανθρώπων είναι ο ανθρώπινος παράγοντας.

Η Εκκλησία δεν είναι νομοθετικό σώμα για να παίρνει αποφάσεις σε τέτοιου είδους ζητήματα ούτε και διαθέτει ειδικούς

υπαλλήλους για να ενημερώνει το κοινό για θέματα οδικής ασφάλειας. Διαθέτει ωστόσο μια πείρα αιώνων, που διδάσκει ότι τα προβλήματα συνείδησης είναι πρώτιστα πνευματικά και έτσι πρέπει να αντιμετωπίζονται. Με απλά λόγια καμμιά συνείδηση, είτε οδική είτε οποιαδήποτε άλλη είναι δυνατό να αναπτυχθεί, αν ο άνθρωπος δεν συνειδητοποιήσει προηγουμένως πως ο άλλος που κυκλοφορεί στο δρόμο πεζός, στο ποδήλατο, στη μηχανή ή στο αυτοκίνητο είναι ο πλησίον του. Είναι εικόνα του Θεού όπως ο ίδιος και έχει τον ίδιο προορισμό, τη βασιλεία του Θεού. Είναι αυτός για τον οποίο σταυρώθηκε ο Χριστός.

Αν, όπως είναι παραδεκτό, κάθε συμπεριφορά πηγάζει από κάποια κίνητρα, αξίζει τον κόπο να εξετάσει κανείς ποια είναι τα κίνητρα του οδηγού που, αναπτύσσοντας υπερβολική ταχύτητα ή παραβιάζοντας τα σήματα τροχαίας ή πραγματοποιώντας επικίνδυνους ελιγμούς, θέτει σε κίνδυνο ή σκοτώνει τον εαυτό του ή άλλους αθώους συνανθρώπους του. Δεν αναφέρομαστε βεβαίως σ' αυτούς που οδηγούν ενώ βρίσκονται σε κατάσταση μέθης, γιατί εμφανέστατα η μέθη ως αμαρτία δεν είναι δυνατό να έχει ιθικά κίνητρα και όπως λέγει η Αγία Γραφή τα οψώνια, δηλαδή τα αποτελέσματα ή το κέρδος, της αμαρτίας είναι ο θάνατος.

Αν πάρουμε την περίπτωση ενός νέου, που οδηγεί τη μεγάλου κυβισμού μηχανή του με μεγάλη ταχύτητα και ακροβατικές φιγούρες ακόμη και σε πολυσύχναστους δρόμους, θα διαπιστώσουμε ότι η συμπεριφορά του αποσκοπεί στην επίδειξη των ικανοτήτων του ή αυτών του οχήματός του και στη γοητεία των πολλών ή κάποιων συγκεκριμένων προσώπων. Τη συμπεριφορά αυτή δηλαδή δεν επιβάλλει κάποια ανάγκη αλλά η ματαιοδοξία, γιατί κανείς δεν συμπεριφέρεται έτσι αν είναι σίγουρος πως δεν το βλέπει κανείς. Κι' όμως αυτή η μα-

ταιοδοξία έχει οδηγήσει τόσους νέους στο θάνατο.

Πολλοί χάνουν τη ζωή τους σε παράνομα προσπεράσματα είτε γιατί δεν ανέχονται να είναι δεύτεροι, είτε γιατί για κάποιους λόγους βιάζονται. Για τους πρώτους θα λέγαμε απλά πως είναι καλό να επιθυμείς την πρωτιά, αλλά για ζητήματα ουσιώδης όπως είναι η απόκτηση της αρετής και η προσφορά προς αυτούς που έχουν ανάγκη. Εκείνοι δε που βιάζονται πολύ, θα ωφεληθούν αν μάθουν να ασκούνται στην υπομονή κι αν, φιλοσοφώντας τη ζωή, παραδεχτούν πως όλα όσα κυνηγούμε για να προλάβουμε, έτσι κι αλλιώς κάποτε θα χαθούν και το μόνο που θα μείνει είναι ο βαθμός και η ποιότητα της σχέσης μας με το Χριστό. Το άγχος, όπως όλοι παραδέχονται, κάνει πάντοτε κακό και ιδιαίτερα κατά την οδήγηση. Γι' αυτό ένας σύγχρονος γέροντας συμβουλεύει όσους αγχώνονται την ώρα της κυκλοφοριακής συμφόρησης να αξιοποιούν το χρόνο τους με προσευχή για να έχουν διπλή ωφέλεια.

Μιλώντας η Παλαιά Διαθήκη για τον αδελφοκτόνο Κάιν, στην ουσία παρουσιάζει την πορεία του ανθρώπινου γένους μετά από την πτώση στην αμαρτία. Όπως εκείνος φόνευσε τον αδελφό του Άβελ για να απολαμβάνει μόνος του, όπως πίστευε, την εύνοια του Θεού, κατά τον ίδιο τρόπο όλοι μας προσπαθούμε να εκτοπίσουμε τον άλλο, να περιορίσουμε τα δικαιώματά του και αν είναι δυνατό να κάνουμε δικό μας όλο τον κόσμο. Αυτό το εγωιστικό σύμπτωμα είναι κατά βάθος η αιτία της έλλειψης οδικής συνείδησης. Ο καθένας οδηγεί όπως θέλει, πιστεύοντας περίπου ότι οι δρόμοι ανήκουν μόνο στον ίδιο. Σταθμεύει οπουδήποτε, αδιαφορώντας για τα προβλήματα που δημιουργεί σε πεζούς, διερχόμενους οδηγούς, άτομα με αναπηρίες. Παρεμβαίνει στη μηχανή ή την εξάτμιση του οχήματός του, μη σκεπτόμενος ότι τα καυσαέρια, ο υπερβολικός θόρυβος και ιδίως η ταχύτητα είναι δυνατό να ενο-

χλήσουν τους άλλους. Παραβαίνει τα σόματα τροχαίας γιατί δεν έχει ποτέ μάθει τι σημαίνει υπακοή ή γιατί πιστεύει πως ο ίδιος γνωρίζει περισσότερα από το κράτος και το νομοθέτη.

Αγαπητοί νέοι. Οι οκογένειές σας και η πατρίδα σάς χρειάζονται γερούς και δυνατούς. Η Εκκλησία σας υπενθυμίζει και κάτι αλλο. Πως η ζωή είναι πολύτιμη γιατί είναι το στάδιο προετοιμασίας για την αιωνιότητα. Πολύτιμη είναι η δική σας ζωή, αλλά και η ζωή των άλλων. Έχετε πάντοτε υπόψη σας τα λόγια του Χριστού: «Οσα θέλετε να κάνουν για σας οι άνθρωποι, τα ίδια να κάνετε κι εσείς για εκείνους». Προσέχετε τον ε-αυτό σας και τους άλλους. Δεν είναι μόνο ανάγκη. Είναι θέλημα θεού.

6

Χριστούγεννα

Η γιορτή των Χριστουγέννων θεωρείται από όλους γιορτή της χαράς. Τα κάλαντα, οι φωταγωγημένοι δρόμοι, τα στολισμένα καταστήματα, τα χριστουγεννιάτικα δέντρα, οι ευχές, οι μελωδίες, τα δώρα, το πλούσιο τραπέζι, είναι μερικοί από τους τρόπους με τους οποίους εκδηλώνεται αυτή η χαρά. Αμφίβολο είναι ωστόσο το αν και κατά πόσο γνωρίζουμε την αιτία αυτής της χαράς. Αν είμαστε σε θέση να κατανοήσουμε πως η 25η Δεκεμβρίου δεν καθιερώθηκε από κάποια κοσμική ανάγκη να έχουν οι άνθρωποι μια μέρα για να χαίρονται από κοινού, αλλά ορίστηκε από την Εκκλησία ως ημέρα ανάμνησης ενός ύψιστου γεγονότος. Της πρώτης παρουσίας του Θεού ανάμεσα στους ανθρώπους και της έναρξης του έργου της σωτηρίας μας.

Οκτώ αιώνες πριν από τη γέννηση του Ιησού, ο προφήτης Ησαΐας κάρυπτε την έλευση του Σωτήρα, λέγοντας πως η Παρθένος θα γεννήσει τον Εμμανουήλ, όνομα που μεταφράζεται ως «ο Θεός ανάμεσά μας». Η πραγματοποίηση αυτής της προφητείας, και άλλων μεσσιανικών προφητειών, την ημέρα των Χριστουγέννων, είναι η πραγματική αιτία της χαράς. Όχι μόνο των ανθρώπων, αλλά και των αγγέλων και της φύσης ολόκληρης. Γιατί με τον ερχομό του Θεού στη γη μπόρεσε ο άνθρωπος να νιώσει ξανά αυτά που απολάμβανε πριν από την πτώση και να επανέλθει στην τροχιά της υιοθεσίας. Όπως χαρακτηριστικά λέγει ο Άγιος Αθανάσιος, ο Θεός έγινε άνθρωπος

Χριστός γεννάται δοξάσατε.

για να γίνουμε εμείς θεοί κατά χάρη. Γι' αυτό το λόγο αγάλλεται κάθε ανθρωπος, γιατί έχει την ευκαιρία να ξαναβρεί το δρόμο του και τον προορισμό του.

Οι άγγελοι από τον ουρανό έψαλλαν το «δόξα εν υψίστοις Θέω και επί γης ειρίνη» επιβεβαιώνοντας ταυτόχρονα τη θεία φύση του βρέφους, αλλά και το σκοπό της έλευσής Του στον κόσμο. Με τη γέννηση του Χριστού γίνεται γνωστός στους ανθρώπους και δοξάζεται ο Θεός. Γιατί Αυτός που γεννήθηκε δεν είναι άλλος από το Μονογενή Υιό του Θεού, το δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος. Ο Θεός παύει να είναι ο μεγάλος άγνωστος γιατί, χωρίς να χάσει τη θεϊκή Του ιδιότητα, γίνεται ένας από εμάς. Γεννιέται σε φάτνη, αλλά είναι βασιλιάς. Κι' αυτό δεν μπορούν να το συλλάβουν οι άρχοντες του Ισραήλ, αλλά το δέχονται με ταπείνωση οι βοσκοί και οι μάγοι της ανατολής, ακόμη και η άψυχη κτίση, το αιστέρι, τα ζώα, ο ουρανός, η φύση. Όπως συμβαίνει πάντοτε.

Μετά από είκοσι αιώνες που η ανθρωπότητα γιορτάζει τα Χριστούγεννα, οι περισσότεροι αγνοούμε ακόμη την αλήθεια. Οι περισσότεροι διλλώνουν πίστη ασρίστα σε μια ανώτερη δύναμη και άλλοι ψάχνουν ακόμη να βρουν αν ο Χριστός ήταν απλά διδάσκαλος, θεραπευτής ή κοινωνικός επαναστάτης. Για ένα συνειδόπτο Χριστιανό όμως δεν επιτρέπονται αμφισβητήσεις και αοριστίες. Το απολυτικό των Χριστουγέννων, από τον πρώτο ήδη στίχο, αποδίδει το πλήρες νόημα της ημέρας: «Η γέννησή Σου Χριστέ ο Θεός ημών, ανέτειλε τω Κόσμω το φως το της γνώσεως». Αυτή η γνώση είναι που φέρνει τη χαρά σε κάθε ανθρώπινη ψυχή. Η βίωση του γεγονότος ότι ο Χριστός είναι ο μοναδικός αληθινός Θεός, που για χάρη μας ήλθε στον κόσμο.

Η ειρήνη που, σύμφωνα με τον αγγελικό ύμνο, ήρθε να φέρει ο Χριστός στη γη, δεν είναι η φαινομενική και επίπλαστη πρε-

μία που επικρατεί όταν απουσιάζουν οι πολεμικές συγκρούσεις. Είναι πρώτιστα η εσωτερική κατάσταση της ψυχής του ανθρώπου, που γνωρίζει τον εαυτό του και το σκοπό της ύπαρξής του, και κατορθώνει να ανυψώνεται πάνω από τα πράγματα και τις κοσμικές μέριμνες. Με τη γέννησή Του ο Χριστός φανέρωσε σ' εμάς τον τέλειο άνθρωπο και ταυτόχρονα επανασύνδεσε το ανθρώπινο γένος με το Θεό, όπως ακριβώς στο πρόσωπό Του είναι ενωμένες η θεϊκή και η ανθρώπινη φύση. Όποιος από εμάς δεν κατανοεί πως σκοπός της ζωής είναι η απόκτηση της βασιλείας του Θεού, θα καταπνίγεται συνεχώς μέσα στις μικρότερες και τις ταλαιπωρίες του κόσμου και θα είναι διπλά δυστυχής. Θα προσπαθεί μάταια να ζήσει χαρούμενες στιγμές τα Χριστούγεννα αλλά ποτέ δεν θα αισθανθεί τη χάρη των Χριστουγέννων. Όποιος δεν αντιλαμβάνεται γιατί ο βασιλιάς γεννήθηκε στο σταύλο, ποτέ δεν θα αγαπήσει πραγματικά το συνάνθρωπό του. Ποτέ δεν θα μπει στη θέση τού φτωχού, ποτέ δεν θα συγχωρέσει, ποτέ δεν θα ζήσει πραγματικά τα Χριστούγεννα ως την ημέρα που ο βασιλιάς πήρε τη μορφή τού δούλου και μάλιστα του δούλου που από την αρχή καταδιώκεται και τελικά σταυρώνεται. Και συνεπώς αυτός ο άνθρωπος δεν θα ζήσει ποτέ την αληθινή ειρήνη.

Την ημέρα των Χριστουγέννων έρχεται ο Θεός για να μας συναντήσει. «Χριστός εξ ουρανών απαντήσατε», μας καλεί η υμνολογία της ημέρας. Δηλαδή «έρχεται ο Χριστός από τους ουρανούς, προϋπαντήστε τον». Ή με πιο απλά λόγια: ο δρόμος για τον ουρανό έχει ανοίξει πάλι για χάρη μας. Ας τον ακολουθήσουμε. Η Εκκλησία προσεύχεται στον ιδρυτή της να δίνει σε όλους χρόνια πολλά, φωτισμένα και ειρηνικά, γεμάτα γνώση και αληθινή χαρά, ώστε και ο καθένας να βρει το δρόμο του και ως λαός να δούμε καλύτερες και ευλογημένες μέρες.

Σκέψεις για τον καινούριο χρόνο

Ένας καινούριος χρόνος έχει ανατείλει και όλοι ευχόμαστε να είναι ευτυχισμένος και καλύτερος από τον προηγούμενο. Κατά βάθος, ωστόσο, όλοι γνωρίζουμε πως ο χρόνος είναι ένα φυσικό μέγεθος, που μετρά την ανθρώπινη ζωή και οι διάφορες υποδιαιρέσεις του σε έτη, μήνες, ημέρες, ώρες, λεπτά έχουν απλά αριθμητική και όχι ποιοτική αξία. Με άλλα λόγια, δεν υπάρχει καλός ή κακός χρόνος, παλιός ή καινούριος. Αξία δεν έχει το πόσο ζει κανείς αλλά το πώς ζει και πόσο αντιλαμβάνεται το σκοπό της ζωής του.

Για την Εκκλησία ο χρόνος δεν είναι σύνολο στιγμών ή ετών αλλά έχει ιδιαίτερη πνευματική σημασία. Είναι η διορισμένη από το Θεό περίοδος, κατά την οποία κάθε άνθρωπος οφείλει να αγωνιστεί για να αποκτήσει την αιωνιότητα. Όπως σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο ήρθε ο Υιός του Θεού στη γη και πραγματοποίησε τη σωτηρία μας, κατά τον ίδιο τρόπο κάθε άνθρωπος, αν αξιοποιήσει σωστά το χρόνο που του χάρισε ο Θεός, θα πετύχει την προσωπική του σωτηρία. Είναι γι' αυτό το λόγο που κάθε στιγμή της ζωής μας είναι μοναδική και ανεπανάληπτη, επειδή ανά πάσα στιγμή ο άνθρωπος μπορεί να βρει το δρόμο για την αιωνιότητα.

Πολλοί άνθρωποι έχουν την εντύπωση ότι βασικές θεολογικές έννοιες όπως παράδεισος, κόλαση, βασιλεία του Θεού και αιώνια ζωή, δεν έχουν σχέση με την παρούσα ζωή αλλά αρχί-

Ζουν μετά από το θάνατο και πιο συγκεκριμένα μετά από τη δεύτερη παρουσία του Χριστού. Δεν είναι λίγοι μάλιστα αυτοί που θεωρούν ότι αυτοί οι όροι αναφέρονται σε φανταστικές καταστάσεις και απορρίπτουν ό,τι δεν υπόκειται στον έλεγχο των αισθήσεων ή της ανθρώπινης διάνοιας. Οι θεωρίες αυτές, ασφαλώς, οφείλονται σε παρανόηση της ορθόδοξης διδασκαλίας, που διακηρύζει με σαφήνεια ότι ο χρόνος της ζωής μάς δόθηκε ως περίοδος προετοιμασίας και μετάνοιας και η ανθρώπινη ζωή ουσιαστικά αποτελεί πρόγευση της αιωνιότητας. Το αν κάποιος θα καταλήξει στην κόλαση ή θα ευφραίνεται στον παράδεισο δεν θα αποφασιστεί κάποτε στο μέλλον, αλλά θα το προσδιορίσει ο ίδιος με τον τρόπο ζωής του και μέσα στην ψυχή του θα προαισθάνεται τη μελλοντική του κατάσταση. Η Αγία Γραφή λέγει ότι στον Ἄδη δεν υπάρχει μετάνοια και ο καιρός της μετανοίας είναι τώρα. Ο ίδιος ο Ιησούς άλλωστε βεβαιώνει ότι η βασιλεία του Θεού είναι μέσα μας. Θέλοντας να τονίσει την πολυτιμότητα της κάθε στιγμής της ζωής μας, ο Άγιος Νεόφυτος ο Ἔγκλειστος γράφει σχετικά: «Ποια απολογία άραγε θα βρούμε εμείς, που το χρόνο που μας δόθηκε για μετάνοια, τον ξοδεύουμε σε ανότα πράγματα, τον οποίο μετά από λίγο θα τον αναζητήσουμε πολύ αλλά δεν θα τον βρούμε; Διότι μια είναι η περίοδος της μετάνοιας, αυτή η ζωή, κι αν αυτήν την περάσουμε με αμέλεια, δεν θα βρούμε άλλη και μια ψυχή στον καθένα μας παραχώρησε ο Θεός και αν αυτήν από απροσεξία τη χάσουμε, δεν υπάρχει τρόπος να βρούμε άλλη».

Το ό,τι ο χρόνος κυλά αδυσώπητος και η ζωή φεύγει χωρίς δυνατότητα επιστροφής δεν αμφισβητείται από κανένα. Βέβαιο είναι επίσης πως, αν όχι όλοι, οι περισσότεροι, ακόμη κι αν δεν το ομολογούν, ενδιαφέρονται κατά βάθος για τη σωτηρία τους. Το παράδοξο ωστόσο είναι πως, ενώ όλοι αναγνωρίζουμε πως το μόνο βέβαιο στη ζωή είναι ο θάνατος, α-

φίνουμε να περνούν οι μέρες και τα χρόνια ανεκμετάλλευτα νομίζοντας ότι, κατά μαγικό τρόπο και μόνο με τις πρωτοχρονιάτικες ευχές, θα γίνει ο κόσμος καλύτερος. Στην ουσία οι πιο πολλοί ζούμε, όπως επισημαίνει ο Άγιος Νεόφυτος, ξοδεύοντας το χρόνο μας σε ανόπτα πράγματα. Και τέτοια δεν είναι μόνο οι αφελείς ενασχολήσεις όσων, κατά δική τους ομολογία, ψάχνουν τρόπους για να σκοτώσουν την ώρα τους. Ούτε μόνο οι ανήθικες διασκεδάσεις που, αντί να ξεκουράζουν, φθείρουν την ψυχή και καταπονούν το σώμα. Το μεγαλύτερο πρόβλημα βρίσκεται εκεί που ο άνθρωπος αδυνατεί να διακρίνει την αξία που έχει το κάθε τι και αγωνίζεται για να αποκτήσει όσα τελικά θα χάσει, ενώ χάνει αυτό, για το οποίο έπρεπε να καταβάλει κάθε προσπάθεια.

Ως κυριότερη δυσκολία στον αγώνα για μετάνοια προβάλλεται από πολλούς η ενασχόληση με διάφορες υποθέσεις της καθημερινότητας. Οι επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις, τα μαθήματα, οι σκοπιές και οι ασκήσεις, οι κοινωνικές απαιτήσεις, απορροφούν τον άνθρωπο σε σημείο ώστε να μην του μένει χρόνος και διάθεση για κάτι πνευματικό. Και ο σκοτισμένος από τις μέριμνες και το άγχος νους δεν είναι ασφαλώς ο καλύτερος σύμβουλος. Δεν θέλει να ακολουθήσει το λόγο του Χριστού «Ζητείτε πρώτα τη βασιλεία του Θεού και όλα τα άλλα θα σας δοθούν», αλλά αδυνατεί να κατανοήσει και τη λαϊκή έκφραση που λέει ότι «ο άνθρωπος τελειώνει αλλά οι δουλειές δεν τελειώνουν».

Η αίσθηση ότι διαρκώς έχουμε πολλά να κάνουμε και δεν μένει χρόνος για την προσευχή, τον εκκλησιασμό, τη μελέτη ενός πνευματικού βιβλίου ή την παρακολούθηση μιας ομιλίας είναι, σύμφωνα με τον Άγιο Ιωάννη της Κλίμακας, δαιμονική πλάνη. Όπως χαρακτηριστικά λέγει: «Άυτό επιδιώκουν οι δαίμονες. Ήρα με την ώρα να κλέπτουν το χρόνο της προσευχής

μας». Αυτό πρέπει να έχετε υπόψη, ιδίως εσείς αγαπητοί νέοι. Ο χρόνος είναι μπροστά σας κι' αυτό που θα μετρήσει στο τέλος δεν είναι το για πόσα χρόνια έζησε κανείς ως στρατιώτης ή φοιτητής ή εργαζόμενος, αλλά το αν τα χρόνια αυτά διανύθηκαν κατά τρόπο σύμφωνο με το θέλημα του θεού. Ευτυχισμένος δεν είναι όποιος ζει πολύ αλλά όποιος γνωρίζει γιατί ζει. «Εμείς οι άνθρωποι» λέγει ο Άγιος Ισίδωρος ο Πιλούσιώτης «υποφέρουμε πολλές φορές πολλά, επειδή για εκείνα που αξίζει να φροντίζουμε δείχνουμε ολιγωρία, ενώ για εκείνα που θά πρέπει να ολιγωρούμε δείχνουμε μεγάλη προθυμία».

Ας τελειώσουμε με τα βαρυσήμαντα λόγια του Αγίου της πρωτοχρονιάς Μεγάλου Βασιλείου: «Αυτό σημαίνει αρετή· να απομακρύνεσαι από το κακό και να κάνεις το καλό. Ποιος σου έθεσε τα όρια της ζωής; Ποιος προσδιόρισε την προθεσμία των γηρατειών; Ποιος είναι για σένα τόσο αξιόπιστος εγγυητής για τα μέλλοντα; Δεν βλέπεις ότι νήπια φεύγουν από τη ζωή κι άλλοι φεύγουν σε μεγάλη ηλικία; Η ζωή δεν έχει προθεσμία».

Ψεύτικοι παράδεισοι και αληθινός

Στην Παλαιά Διαθήκη και συγκεκριμένα στο βιβλίο Γένεση χρησιμοποιείται η λέξη παράδεισος, ως διλωτική του τόπου και κυρίως του τρόπου ζωής των πρωτόπλαστων Αδάμ και Εύας. Η λέξη αυτή, που είναι περσικής προέλευσης, ερμηνεύεται στα ελληνικά ως κήπος και η χρήση της αποσκοπεί στο να δείξει ότι η ζωή, πριν από την αμαρτία και την πτώση, μέσα στη σχέση αγάπης που είχαν οι άνθρωποι μεταξύ τους και με το Θεό και μέσα σε μια ατμόσφαιρα απαλλαγμένη από το άγχος της καθημερινότητας και την αγωνία της επιβίωσης, από το φόβο του θανάτου και των φυσικών ή άλλων κινδύνων, προκαλούσε στην ψυχή χαρά, ανάπταση και ευφροσύνη, όπως νιώθει δηλαδή κανείς όταν βρίσκεται αμέριμνος, μαζί με αγαπημένα πρόσωπα, σε έναν ευωδιαστό και πανέμορφο κήπο.

Κάνοντας κακή χρήση της ελευθερίας του ο άνθρωπος και ακολουθώντας τις εισηγήσεις του διαβόλου, αυτοεξορίστηκε από τον παράδεισο. Διέκοψε δηλαδή την επικοινωνία με το Δημιουργό του και κάνοντας τη σχέση μ' Αυτόν, που είναι η ζωή και η χαρά, κατάντησε θνητός και δυστυχισμένος. Μαζί του μπήκε στον κύκλο της φθοράς και όλη η κτίση, με αποτέλεσμα η ζωή να γίνεται δυσκολότερη λόγω και των φυσικών καταστροφών. Αυτή την πραγματικότητα όλοι τη γνωρίζουμε και όλοι τη βιώνουμε. Όλοι ομολογούμε, ακόμη και στις καλύτερες μας στιγμές, πως η αληθινή ζωή δεν μπορεί να είναι αυ-

τπ. Πρώτα απ' όλα γιατί φεύγει γρήγορα και ύστερα γιατί τα προβλήματα, το άγχος, οι άλλοι, δεν μας αφήνουν να τη χαρούμε. Είμαστε, είτε το θέλουμε είτε όχι, νοσταλγοί του παραδείσου, γιατί μονάχα κοντά στο Θεό βρίσκεται η αληθινή ευτυχία. Το ζήτημα ωστόσο είναι ότι οι περισσότεροι θέλουμε να κλείνουμε τα μάτια και τ' αυτιά στην αλήθεια και ενώ επιθυμούμε τον παράδεισο δεν κινούμαστε προς τη σωστή κατεύθυνση για να το βρούμε. Και όπως είναι γνωστό η αντίθετη προς τον παράδεισο πορεία οδηγεί στην κόλαση, λέξη ελληνική που σημαίνει τιμωρία. Αιώνια δηλαδή καταδίκη, αμέτρητα πικρή γιατί ο άνθρωπος την επιλέγει ελεύθερα, αρνούμενος την αγάπη του Θεού, που φτάνει μέχρι και τη σταυρική θυσία.

Η χριστιανική ζωή προϋποθέτει ταπείνωση και διαρκή μετάνοια. Για το λόγο αυτό λίγοι την ακολουθούν, αφού οι πολλοί πάσχουμε αθεράπευτα από την ασθένεια του εγωισμού, που έγινε αιτία να φύγουμε από τον παράδεισο. Και όπως λένε οι πατέρες της Εκκλησίας μας, ο νους που κυριαρχείται από τον εγωισμό γίνεται δαιμονικός. Εδώ βρίσκεται η αιτία όλων των κακών που υποφέρουμε ως άτομα αλλά και η ανθρωπότητα στο σύνολό της.

Ψάχνοντας ο άνθρωπος τρόπους για να απαλλαγεί από τη δυστυχία και το άγχος, ουσιαστικά ψάχνει τον παράδεισο. Αν είναι άνθρωπος προσευχής και αγάπης κι αν έχει ταπείνωση, θα στραφεί στο Θεό και θα βρει ανάπτασην. Οι πολλοί, ωστόσο, αναζητούν την ευτυχία αλλά δεν θέλουν να υποβληθούν στη δοκιμασία της μετάνοιας. Επιδιώκουν τον παράδεισο και καταλήγουν σε ψεύτικα υποκατάστατα και ψεύτικους παραδείσους, γιατί ο εγωισμός τούς κρατά αιχμάλωτους με τα δεσμά των διαφόρων παθών.

Το ζήτημα των ναρκωτικών αποτελεί την ισχυρότερη ίσως απόδειξη για την αλήθεια των λόγων μας. Όλοι σήμερα, νομο-

θετικά σώματα, αστυνομικές αρχές, σχολεία, ομάδες, σύνδεσμοι και άλλοι ασχολούνται με το πρόβλημα ή τη μάστιγα, όπως το αποκαλούν, των ναρκωτικών. Το αποδίδουν σε αίτια οικονομικά, όπως η ανεργία και η φτώχεια, και κοινωνικά, όπως οι διαλυμένες οικογένειες και η μετανάστευση, ή πιστεύουν πως θα επιλυθεί με τη σωστή παιδεία ή τη διαφώτιση με φυλλάδια ή ομιλίες σε σχολεία και στρατόπεδα. Λίγοι όμως τολμούν να ομολογήσουν πως τα αίτια του προβλήματος είναι πνευματικά και για όσο δεν το παραδεχόμαστε η κατάσταση δυστυχώς θα επιδεινώνεται.

Ως κύρια αιτία για την είσοδο κάποιου στο χώρο των ναρκωτικών θεωρούν οι πολλοί την πίεση και το άγχος που δημιουργούν τα διάφορα προσωπικά, οικογενειακά, οικονομικά ή άλλα προβλήματα, τα οποία οδηγούν τον απελπισμένο άνθρωπο, συνήθως νέο, στην αναζήτηση λίγης ευτυχίας μέσω της προσωρινής φυγής από την πραγματικότητα. Αν όμως όλοι αυτοί οι άνθρωποι δεν είχαν περιφρονήσει προηγουμένως την Εκκλησία, θα γνώριζαν ότι η απελπισία είναι αποτέλεσμα απιστίας και η απιστία πηγάζει από τη μανία θεοποίησης του εαυτού μας, δηλαδή τον εγωισμό. Γιατί πώς είναι δυνατόν να γίνεται κανείς χρήστης ουσιών, έχοντας δει και έχοντας ακούσει προηγουμένως τις θλιβερές συνέπειες που έχουν υποστεί άλλοι συνάνθρωποί του; Δεν είναι φανερό ότι αυτός που ενεργεί έτσι έχει αποβάλει από τη ζωή του το Θεό και προσπαθεί να βρει μόνος του την υποτιθέμενη ευτυχία;

Οι ειδικοί συνδέουν τα ναρκωτικά με το κάπνισμα και το αλκοόλ, θεωρώντας ότι ο εθισμός στα δεύτερα προδιαθέτει για την καταφυγή στα πρώτα. Πόσοι όμως συνειδητοποιούμε ότι εδώ και είκοσι αιώνες το Ευαγγέλιο διδάσκει πως η χρήση μη ωφελίμων πραγμάτων και η κατάχρηση ακόμη των αναγκαίων, δηλαδή ο εθισμός, καταντά πάθος και γεννά την α-

μαρτία. Πάθος λέγεται ουσιαστικά η κατάσταση της ψυχής που πάσχει και δεν έχει τη δύναμη να αντισταθεί σε κάτι. Μήπως δεν είναι αυτό που συμβαίνει με τα ναρκωτικά;

Ισχυρίζονται ακόμη κάποιοι ότι είναι πιθανό να μπλέξει κανείς με τα ναρκωτικά χωρίς να το επιζητεί, αλλά πέφτοντας θύμα επιτηδείων φίλων του ή άλλων. Χωρίς να αιμφισθητούμε αυτή την πιθανότητα θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι το με ποιους συναναστρέφεται ο καθένας και πού συχνάζει δεν είναι άσκετο με τη χριστιανική του παιδεία και την πνευματική του κατάσταση. Το σε ποιο βαθμό περιφρονεί κανείς τους νόμους ή τις συμβουλές των γονιών, των δασκάλων και προπαντός της Εκκλησίας είναι επίσης δείγμα του αν διαθέτει ή όχι χριστιανικές αρετές όπως η ταπείνωση και η υπακοή. Συνεπώς αν είναι κανείς θωρακισμένος πνευματικά είναι βέβαιο πως θα αντιμετωπίσει τον κίνδυνο με επιτυχία. Αγαπητοί εθνοφρουροί. Μόνο ένας παράδεισος υπάρχει και σ' αυτόν οδηγούμαστε αν ακολουθούμε το Χριστό. Οι ψεύτικοι παράδεισοι των ναρκωτικών μόνο καταστροφή προκαλούν στην ψυχή και το σώμα, στις οικογένειες, στην πατρίδα.

9

Η σημασία της νηστείας

Σε όλους είναι γνωστό το παροιμιώδες ερώτημα «λείπει ο Μάρτης από τη Σαρακοστή;», το οποίο, αν και χρησιμοποιείται με διαφορετική έννοια, δεν παύει να δείχνει τη σχέση του λαού μας με την εκκλησιαστική ζωή και ιδίως με την περίοδο της Μεγάλης Τεσσαρακοστής.

Η χρονική περίοδος, που αρχίζει την Καθαρή Δευτέρα και τελειώνει το Σάββατο του Λαζάρου, ονομάζεται Σαρακοστή και είναι μια περίοδος προετοιμασίας για το Πάσχα, που έχει ως κύρια χαρακτηριστικά την προσευχή, τη μετάνοια και τη νηστεία. Και επειδή αικριβώς οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί νηστεύουν αυτή την εποχή, επικράτησε η Μεγάλη Τεσσαρακοστή να ονομάζεται και περίοδος των νηστειών. Τι όμως είναι η νηστεία και γιατί η Εκκλησία αποδίδει σ' αυτήν τόση σημασία; Σ' αυτά τα ερωτήματα και άλλα σχετικά, θα επιχειρήσουμε να δώσουμε απαντήσεις στη συνέχεια.

Υπάρχουν άνθρωποι, που απορρίπτουν το θεσμό της νηστείας, με το σκεπτικό ότι τα φαγητά δεν έχουν σχέση με την ψυχή και τον πνευματικό μας αγώνα. Γι' αυτούς, όλες οι τροφές, από την άποψη ότι δόθηκαν από τον ίδιο το Θεό, είναι ευλογημένες και η κατανάλωσή τους σε οποιαδήποτε ημέρα ή περίοδο του έτους δεν επηρεάζει την ψυχική καθαρότητα και πνευματικότητα του ανθρώπου. Και είναι ασφαλώς ορθό ότι τα πάντα δόθηκαν από το Θεό. Ωστόσο, κριτήριο για το τι και

πότε θα φάμε, δεν είναι το αν κάτι επιτρέπεται, αφού όλα επιτρέπονται, αλλά το τι συμφέρει στην πνευματική μας προκοπή. Γιατί, από τη στιγμή που τα αγαθά που μας χάρισε ο Θεός για την ικανοποίηση των αναγκών και την ανάπτυξή μας, κυριαρχούν στην ψυχή και την υποδουλώνουν με τη μορφή εμπαθών επιθυμιών, παύουν να ωφελούν και αντίθετα βλάπτουν τόσο το σώμα όσο και την ψυχή. Και ο βαθμός αυτής της υποδούλωσης φανερώνεται όταν κανείς στερείται από κάποια αγαθά κατά την περίοδο της νηστείας. Η νηστεία λοιπόν δεν είναι απαγόρευση κάποιων φαγητών ούτε και στέρηση ελευθεριών και δικαιωμάτων. Είναι, αντίθετα, θεληματική προσπάθεια υποταγής του θελήματός μας στο θέλημα του Θεού. Και αγώνας για να αποφύγουμε την πτώση στα διάφορα πάθη, που συμβαίνει εκεί που κυριαρχούν η ακράτεια και η ανεξέλεγκτη χρήση των φαγητών και των ποτών.

Η νηστεία δεν είναι, ασφαλώς, αυτοσκοπός και ούτε από μόνη της εξασφαλίζει τη σωτηρία. Και έχουν εν μέρει δίκιο όσοι μάς κατηγορούν ότι, τη στιγμή που αποφεύγουμε ορισμένες τροφές, δεν αποκοπτόμαστε από την αμαρτία και κατακρίνουμε τους άλλους ή συκοφαντούμε ή ανοπολογούμε. Αυτό εννοούσε και ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος όταν έλεγε πως «δεν ωφελείται κανείς αν δεν τρώγει κρέας αλλά τρώγει τον αδελφόν του». Η διαπίστωση αυτή, ωστόσο, έχει αξία αν αυτός που την κάνει αποφεύγει μαζί με τα φαγητά και την αμαρτία και δεν ψάχνει απλώς δικαιολογίες για να απορρίψει τη νηστεία, επειδή, τάχα, έχει καταντήσει απλός εξωτερικός τύπος.

Εύλογο ερώτημα προκύπτει για όλους εκείνους που λόγω ειδικών συνθηκών δεν έχουν τη δυνατότητα επιλογής φαγητού ή τη δύναμη να ακολουθήσουν με ακρίβεια τους κανόνες της νηστείας. Διερωτώνται πολλοί αν αμαρτάνει ο στρατιώτης

ή ο μαθητής που δεν νηστεύει, ο ασθενής ή ο ηλικιωμένος που δεν αντέχει σωματικά το σύνολο των ημερών της νηστείας. Και η Εκκλησία απαντά: Πρωταρχική σκέψη του πιστού, που αγωνίζεται στο στάδιο της νηστείας, πρέπει να είναι η επιθυμία για τη σωτηρία και η σκέψη ότι ο Χριστός είναι ο Σωτήρας μας, που μας αγαπά και για χάρη μας δέχθηκε να σταυρωθεί. Όταν λοιπόν κανείς νηστεύει ας σκέφτεται ότι η στέρηση της τροφής ή του πιοτού είναι, σε σύγκριση προς την αμαρτωλότητά του, το λιγότερο που θα μπορούσε να κάνει. Κι' αυτό το λίγο μάλιστα δεν είναι ανθρώπινο κατόρθωμα, αλλά δωρεά του Θεού. Με αυτές τις σκέψεις δεν θα επιτρέπει να εισχωρήσουν στην ψυχή του μεμψιμοιρίες και μικρόψυχοι λογισμοί, που έχουν σχέση με αριθμούς ημερών ή ποιότητες φαγητών. Αν νηστεύει κανείς κατά το μέτρο της αγάπης του προς το Χριστό και όσο μπορεί, το κατά δύναμη όπως λέμε αλλιώς, σίγουρα θα έχει πνευματική καρποφορία. Αν διαθέτει εκκλησιαστική συνείδηση και κατάλληλη καθοδήγηση, όχι μόνο θα αντέξει στον καιρό της νηστείας, αλλά θα διαπιστώσει έμπρακτα πως μαζί μ' αυτήν θα γίνει κάτοχος και άλλων αρετών όπως η ταπείνωση, η υπακοή, η ελεημοσύνη και η αγάπη.

Με τις σκέψεις αυτές σας ευχόμαστε καλή Σαρακοστή και καλό Πάσχα.

10

Το μυστήριο της μετανοίας

Ο καθένας από εσάς αγαπητοί εθνοφρουροί είναι βέβαιο ότι έχει ακούσει από το σχολείο, την εκκλησία, το καποχπτικό ή από κάπου αλλού ότι ανάμεσα στα καθίκοντα των Χριστιανών περιλαμβάνεται κι αυτό της εξομολόγησης. Οι περισσότεροι μάλιστα συνδυάζουν το μυστήριο αυτό με τη θεία κοινωνία και, ανάλογα με τις γνώσεις που έχουν γύρω από θρησκευτικά ζητήματα, θεωρούν ότι, τουλάχιστον, όταν κανείς πρόκειται να κοινωνίσει πρέπει προηγουμένως να εξομολογηθεί, ενώ άλλοι νομίζουν ότι η εξομολόγηση δεν είναι αναγκαία, παρά μόνο ως προϋπόθεση για τη συμμετοχή στη θεία ευχαριστία. Τι είναι όμως η εξομολόγηση, πότε γίνεται και ποια η ωφέλεια απ' αυτήν θα προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε στη συνέχεια.

Πρέπει κατ' αρχή να πούμε ότι η εξομολόγηση δεν είναι μια στιγματικά πράξη αλλά το τέλος μιας πνευματικής διαδικασίας, που ονομάζεται μετανοία. Το ρήμα μετανοώ δεν σημαίνει απλά μετανιώνω για κάτι, αλλά είναι διλωτικό της κατάστασης μιας ψυχής, που έχει μισήσει την αμαρτία και επιθυμεί να αλλάξει νοοτροπία και συμπεριφορά. Εκείνος που μετανοεί ειλικρινά αισθάνεται στην ψυχή του, όπως κάποιος που έχει καταναλώσει κάτι σιχαμερό και επιθυμεί να το αποβάλει. Αυτή η αποβολή τού κακού από μέσα μας είναι το τελευταίο στάδιο της μετανοίας και λέγεται εξομολόγηση. Αντιλαμβάνεστε λοι-

πόν ότι η ψυχή δεν αναπαύεται με την ανακοίνωση των αμαρτιών στον πνευματικό, αν δεν προηγηθεί η διακοπή της σχέσης με την αμαρτία.

Από όσα έχουμε ήδη αναφέρει προκύπτει ξεκάθαρα ότι ο άνθρωπος οφείλει να εξομολογείται όχι όποτε σκοπεύει να κοινωνίσει αλλά κάθε φορά που η συνείδοσή του τον ελέγχει για κάτι. Όσο συχνά πηγαίνει ένας σωματικά ασθενής στο γιατρό άλλο τόσο πρέπει να πηγαίνει και ο Χριστιανός στον πνευματικό γιατρό, γιατί είναι βέβαιο ότι ως άνθρωποι καθημερινά αμαρτάνουμε. Και όπως ο ασθενής δεν εμπιστεύεται όλους τους γιατρούς, το ιδανικό για το Χριστιανό είναι να έχει ένα μόνο έμπειρο πνευματικό, στον οποίο να αναθέτει την πνευματική του καθοδήγηση.

Πολλοί απορρίπτουν την ανάγκη εξαγόρευσης των αμαρτιών σε ιερέα, με το απλοϊκό επιχείρημα ότι κι αυτός, ως άνθρωπος, είναι αμαρτωλός και εξάλλου αυτός που συγχωρεί τις αμαρτίες είναι ο Θεός και όχι οι εκπρόσωποι Του. Μπορούμε συνεπώς να αναφέρουμε τις αμαρτίες μας κατ' ευθείαν στο Χριστό και να ζητήσουμε συγχώρηση, χωρίς τη μεσολάβηση ιερωμένων ή οποιουδήποτε άλλου.

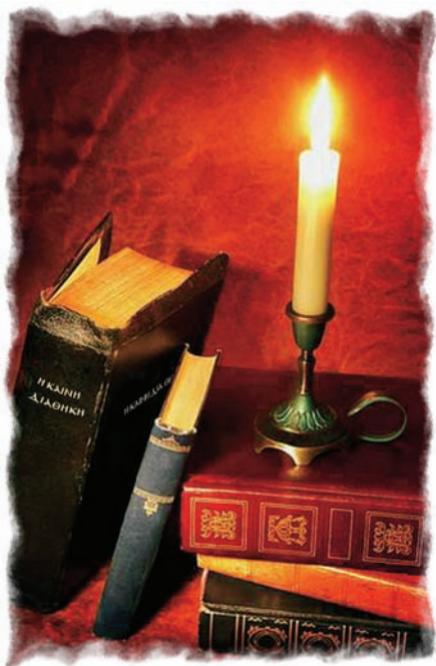
Είναι ασφαλώς βέβαιο ότι μόνο ο Θεός συγχωρεί αμαρτίες και ότι οι ιερείς, ως άνθρωποι, υποπίπτουν σε αμαρτήματα. Είναι όμως εξίσου βέβαιο ότι μόνο ένας που πάσχει από εωσιφορικό εγωισμό θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι, τη στιγμή που ακόμη και οι λειτουργοί της Εκκλησίας ελέγχονται για αμαρτία, ο ίδιος είναι τόσο αγνός ώστε να μπορεί να συνομιλεί απ' ευθείας με το Θεό. Κι' ακόμη, πόσοι από εμάς ζεχωρίζουμε εύκολα το σωστό από το λάθος και πόσο ταπεινοί είμαστε ώστε να παραδεχόμαστε τα λάθη μας; Κι αν αυτό συμβαίνει στα πράγματα της καθημερινότητας τι άραγε μπορεί να πει κανείς για τα πνευματικά; Τι θα έλεγε ο σημερινός άνθρωπος

στο θεό, αν υποθέσουμε ότι θα αποφάσιζε τελικά να εξομολογηθεί; Υπάρχουν πολλοί που συναισθάνονται την ευθύνη τους για το κακό που κυριαρχεί και δεν θεωρούν υπαίτιους τους άλλους; Υπάρχουν πολλοί που δεν αυτοδικαιώνονται όπως έκανε ο Φαρισαίος της παραβολής; Άλλα κι αν υπήρχαν, με ποιο τρόπο θα βεβαιωνόταν ο αμαρτωλός ότι συγχωρέθηκε, αν δεν υπάρχει ο πνευματικός να διαβάσει τη συγχωρητική ευχή. Ας προσέξουμε αγαπητοί νέοι κι ας αποφύγουμε τη σατανική πονηρία γιατί περί αυτού πρόκειται. Όλοι η φιλολογία για την απόρριψη του πνευματικού αποσκοπεί στην αποφυγή της ταπείνωσης. Όποιος όμως πιστεύει πως χωρίς να ταπεινωθεί θα απαλλαγεί από την αμαρτία, μοιάζει με αυτόν που πιστεύει ότι χωρίς εγχείριση, φάρμακα και θεραπευτική αγωγή θα απαλλαγεί από τη βαρύτατη ασθένεια από την οποία πάσχει.

Πολλοί δεν αποφασίζουν να εξομολογηθούν γιατί, όπως με αφέλεια διηλώνουν, είναι βέβαιο ότι θα ξαναμαρτήσουν. Οι ίδιοι βέβαια δεν θα έμεναν χωρίς φαγητό επειδή θα ξαναπεινάσουν, ούτε χωρίς φάρμακα επειδή θα ξαναρωστήσουν. Ο λογισμός αυτός, όμως, είναι εκ του πονηρού. Γιατί αν όταν κανείς πηγαίνει στο γιατρό ελπίζει να θεραπευθεί, όταν προσφεύγει στο Χριστό που είναι παντοδύναμος πρέπει να μην αμφιβάλλει για το αποτέλεσμα. Η εξομολόγηση είναι ένα μυστήριο και μυστήριο σημαίνει πως μέσω αυτών που βλέπουμε και ακούμε, έρχεται η αόρατη θεία χάρη και μας αγιάζει. Δεν πρέπει επίσης να λησμονούμε ότι, κι αν ακόμη αμαρτήσουμε, όπως είναι βέβαιο, μετά την εξομολόγηση, ο Χριστός θα μας συγχωρήσει, γιατί μας αγαπά και σταυρώθηκε για χάρη μας. Ένας άγιος είπε κάποτε σε κάποιο πνευματικό του παιδί, που παραπονιόταν ότι πέφτει συνεχώς στα ίδια αμαρτήματα. «Οσες φορές πέσεις, τόσες φορές να σηκωθείς. Σημασία έχει

όταν θα ρθει ο Χριστός να σε βρει σικωμένο».

Οι πατέρες μας, αγαπητοί νέοι, ονομάζουν την εξομολόγηση δεύτερο βάπτισμα. Γιατί η ψυχή του εξομολογούμενου γίνεται πραγματικά πεντακάθαρη, όπως είναι την ώρα που βγαίνει ο άνθρωπος από την κολυμβήθρα. Μην αμελούμε, λοιπόν, να καθαρίζουμε την ψυχή μας και πάντοτε ας φροντίζουμε να την κρατούμε καθαρή.

Χριστός ανέστη εκ νεκρών, θανάτω θάνατον πατήσας
και τοις εν τοις μνήμασι ζωήν χαρισάμενος.

Η Ανάσταση του Χριστού αποτελεί το θεμέλιο της πίστης μας και το κέντρο του χριστιανικού κηρύγματος, από την ημέρα που ιδρύθηκε η Εκκλησία μέχρι σήμερα. Και ο λόγος είναι προφανής. Ο Υιός του Θεού και Κύριος Ιησούς Χριστός έγινε άνθρωπος για να απαλλάξει το ανθρώπινο γένος από τη φθορά και την αμαρτία. Αν λοιπόν ο ίδιος είχε νικηθεί οριστικά από τη φθορά και το θάνατο, είναι φανερό πως ούτε εμάς θα έσωζε, αλλ' ούτε και τον Εαυτό Του. Θα ήταν απλά ένας καλός άνθρωπος, ένας διδάσκαλος, που οι άνθρωποι θα διάβαζαν με θαυμασμό τις παραβολές Του και θα Τον μακάριζαν, γνωρίζοντας ότι κι' Αυτός, όπως τόσοι άλλοι δίκαιοι και σοφοί, δεν κατόρθωσε να υπερβεί τα ανθρώπινα όρια και άφησε την τελευταία Του πνοή ως κακούργος σ' ένα λόφο της Ιερουσαλήμ. Όπως πολύ εύστοχα λέγει ο Απόστολος Παύλος, «αν ο Χριστός δεν έχει αναστηθεί, το κίρυγμά μας είναι χωρίς νόημα και η πίστη μας είναι κενή περιεχομένου ... κι αν σ' αυτή τη ζωή ελπίζουμε μόνο στο Χριστό, είμαστε οι πιο ελεεινοί από τους ανθρώπους ... Αλλ' όμως ο Χριστός έχει αναστηθεί και έγινε απαρχή για τους νεκρούς».

Στα τελευταία λόγια του Παύλου βρίσκεται όλο το νόημα της Ανάστασης. Με την έγερση του Χριστού από τους νεκρούς έγινε η αρχή. Ο θάνατος νικήθηκε μια για πάντα και όσοι πιστεύουν και βαφτίζονται στο όνομα του Χριστού και ζουν χρι-

στιανικά, νικούν το θάνατο και κερδίζουν την αληθινή και αιώνια ζωή. Το βιολογικό τέρμα της ζωής δεν είναι το τέλος, αλλά η διακοπή της φθοράς και της αμαρτίας, που σηματοδοτεί την έναρξη της πραγματικής ζωής. Ο Χριστός ήρθε στη γη, σταυρώθηκε και αναστήθηκε για χάρη μας. Για να δείξει έμπρακτα το δρόμο της σωτηρίας. Γι' αυτό λοιπόν η Ανάστασή Του είναι η ύψιστη δωρεά προς την ανθρωπότητα και εμείς που κερδίσαμε την αφθαρσία και την αθανασία, ως τέτοια πρέπει να τη δεχόμαστε. Δεν είναι, άλλωστε, τυχαίο, που η Ανάσταση του Κυρίου ονομάζεται Πάσχα, λέξη που στα εβραϊκά σημαίνει διάβαση, πέρασμα. Γιατί πραγματικά χάρη σ' αυτήν περάσαμε από το θάνατο στη ζωή, από τη φθορά στην αφθαρσία κι από τη γη στον ουρανό.

Η Εκκλησία τιμά την Ανάσταση με λαμπρότητα και τη θεωρεί ως εορτών εορτή και πανήγυρη πανηγύρεων. Το Χριστός Ανέστη δονεί την ατμόσφαιρα για σαράντα μέρες και γίνεται χαιρετισμός ακόμη και στις καθημερινές συναντήσεις. Άλλα και καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, η καθιερωμένη για τον εκκλησιασμό ημέρα, που ως ημέρα Αναστάσεως Κυρίου έχει το όνομα Κυριακή, αφιερώνεται στο μεγάλο αυτό γεγονός, όπως φαίνεται από τους ύμνους και τα αναγνώσματα που χρησιμοποιούνται.

Λίγο πριν από το πέρασμα μας από την κολυμβήθρα, την ημέρα που γίναμε Χριστιανοί, ομολογήσαμε την πίστη μας απαγγέλλοντας το Σύμβολο. Σ' αυτό, μεταξύ άλλων, αναφέρονται τα εξής: «Προσδοκώ ανάστασιν νεκρών και ζωήν του μέλλοντος αιώνος». Είναι φανερό λοιπόν πως για το Χριστιανό η ανάσταση είναι ουσιαστικό στοιχείο της πίστης και συνάμα αντικείμενο προσδοκίας. Με απλά λόγια δεν δεχόμαστε μόνο την Ανάσταση του Ιησού ως ιστορικό γεγονός, αλλά έχουμε ακλόνητη πεποίθηση ότι όλοι θα αναστηθούμε για να ζίσουμε

αιώνια με τον Αναστάντα Χριστό. Και η πίστη αυτή δεν είναι μόνο θεωρητική ή εγκεφαλική, αλλά μεταβάλλεται σε τρόπο ζωής. Βοηθά τον άνθρωπο να συλλάβει το πραγματικό νόημα της ζωής και το διδάσκει τη σχετική αξία που έχουν τα πράγματα και οι καταστάσεις του κόσμου τουύτου. Αυτός είναι ο λόγος που οι πιστοί άνθρωποι αντιμετωπίζουν με ψυχραιμία τις δυσκολίες της ζωής, δέχονται πρόθυμα να στερηθούν τα δικά τους για να βοηθήσουν άλλους, δεν δίνουν μεγάλη σημασία στα υλικά αγαθά, αντιμετωπίζουν το θάνατο με αξιοπρέπεια. Είναι για τον ίδιο λόγο που οι μάρτυρες της Εκκλησίας και οι ήρωες του ελληνορθόδοξου έθνους μας πήγαιναν προς τα θηρία ή την αγχόνη ψάλλοντας ή τραγουδώντας.

Ο εορτασμός του Πάσχα είναι για τον καθένα μας ευκαιρία για σύνδεση με τον Αναστημένο Χριστό και προσωπική ανάσταση. Ο Απόστολος Παύλος λέγει πως σταυρώθηκε για τον κόσμο και δεν ζει πλέον ο ίδιος αλλά ζει μέσα του ο Χριστός. Αν κι εμείς σταυρώσουμε τα πάθη και τις αμαρτίες μας, θα ζούμε από αυτή τη ζωή ως ήδη αναστημένοι.

12

Το περιβάλλον κι εμείς

Κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονη ευαισθητοποίηση γύρω από ζητήματα που αφορούν το περιβάλλον. Και η ευαισθητοποίηση αυτή δεν περιορίζεται στα μέλη των διαφόρων οικολογικών οργανώσεων, αλλά αγγίζει το σύνολο των ανθρώπων, μιάς και οι κίνδυνοι από τη μόλυνση της ατμόσφαιρας, το φαινόμενο του θερμοκηπίου ή την εξάντληση των αποθεμάτων νερού, απειλούν άμεσα τη ζωή μας και καθιστούν την επιβίωση στον πλανήτη μας εξαιρετικά δύσκολη. Η πρόκληση γίνεται ιδιαίτερα έντονη για σας αγαπητοί νέοι, που καλείστε να κτίσετε την προσωπική και οικογενειακή σας ζωή, μέσα σ' ένα βεβαρημένο και αφιλόξενο φυσικό περιβάλλον.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία μας αφουγκραζόμενη, όπως πάντα και για κάθε ζήτημα, την αγωνία των παιδιών της, επευλογεί την οικολογική δραστηριοποίηση πολιτών και οργανώσεων και συμμετέχει ενεργά σε διάφορες εκδηλώσεις, που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος. Έχει μάλιστα καθιερώσει και ειδική μέρα, την πρώτη Κυριακή του μηνός Σεπτεμβρίου, κατά την οποία ψάλλεται ειδική ακολουθία για το περιβάλλον. Ωστόσο, πρέπει να επισημάνουμε πως η Εκκλησία δεν ενδιαφέρεται όψιμα για το περιβάλλον και προπαντός δεν προσπαθεί να μιμηθεί τα κόμματα ή τις οικολογικές κινήσεις.

Για το Χριστιανό, η απόκτηση οικολογικής συνείδησης δεν είναι ένα από τα αιτήματα των καιρών αλλά πνευματικό καθήκον. Ο σεβασμός των στοιχείων του περιβάλλοντος, της χλωρίδας, της πανίδας, των νερών, του εδάφους, του αέρα ή της θάλασσας δεν μας επιβάλλεται λόγω ανάγκης, αλλά αποτελεί υπόθεση χριστιανικής πίστης και δείγμα χριστιανικού ήθους. Ο άνθρωπος, ως κτίσμα του Θεού, αγαπά και προστατεύει τα υπόλοιπα κτίσματα, αποδίδοντας με τον τρόπο αυτό τιμή και ευχαριστία στο Δημιουργό, που είναι, όπως αναφέρεται στο Σύμβολο της πίστης μας, ποιητής ουρανού και γης, ορατών τε πάντων και αοράτων.

Όλοι σήμερα ομολογούν πως οι κλιματικές αλλαγές και η κατακόρυφη αύξηση των ρύπων, οφείλονται στην έλλειψη ισορροπίας, που παρατηρείται στο φυσικό περιβάλλον. Η Εκκλησία, ωστόσο, προχωρώντας πέρα από τις διαπιστώσεις, διακηρύγτηκε πως η ανισορροπία που παρατηρείται οφείλεται στη διαταραχή της σχέσης του ανώτερου κτίσματος, δηλαδή του ανθρώπου, με τον Κτίστη. Όλοι θα θυμάστε, ασφαλώς, από τα μαθητικά σας χρόνια το πώς η Παλαιά Διαθήκη περιγράφει τις συνέπειες της αποστασίας του Αδάμ και της Εύας, του γνωστού δηλαδή προπατορικού αμαρτήματος. Μια από αυτές σχετίζεται με φυσικές δυσκολίες, καιρικές διαταραχές, κλιματικές ανωμαλίες και άλλα προβλήματα, που οδήγησαν το, μέχρι τότε, άνθρωπο του παραδείσου, να βγάζει με κόπο το ψωμί του και η ίδια να του προβάλλει εμπόδια, προσφέροντας αντί των αναγκαίων καρπών διάφορα ζιζάνια.

Ο άνθρωπος, που αρνείται ή αδυνατεί να κατανοήσει την περιβαλλοντική διδασκαλία της Εκκλησίας, ακόμη κι αν συμμετέχει σε οργανωμένες οικολογικές δραστηριότητες, παραμένει δυστυχής μέσα στη φύση, δηλαδή μέσα στο ίδιο του το σπίτι. Ο Χριστιανός δεν βλέπει τα στοιχεία που τον περιβάλ-

λουν ως ποσότητες, που πρέπει να διατηρηθούν ή να αυξηθούν, αλλά ως κόσμο, δηλαδή κόσμημα. Και θαυμάζοντας ή απολαμβάνοντας ευχαριστιακά αυτό το κόσμημα, στρέφει το νου του στον διακοσμητή, σ' Αυτόν που με περισσή σοφία δημιούργησε τα πάντα, από αγάπη για τον άνθρωπο. Αυτός που γνωρίζει ότι τα πάντα δόθηκαν από το Θεό, ευχαριστεί το δωρεοδότη και δεν διανοείται να καταστρέψει τα δώρα. Ούτε και επιτρέπει στον εαυτό του να υποπέσει στην κατάχρηση ή την πλεονεξία, που είναι δείγματα απιστίας ή ειδωλολατρίας. Αν η ανθρωπότητα σήμερα υποφέρει, δεν είναι γιατί ο Θεός έπαυσε να προσφέρει τα αγαθά Του, αλλά γιατί ο άνθρωπος έχει επιδοθεί σ' ένα ανελέπτο αγώνα για απόκτηση της ύλης, που τελικά τον οδηγεί στη λατρεία των κτισμάτων, στη θεοποίηση του νερού ή του πετρελαίου, στον άκρατο καταναλωτισμό, που εμφανίζει τη χλιδή ως ανάγκη και την πλεονεξία ως προσπάθεια επιβίωσης.

Τα έντονα καιρικά φαινόμενα και οι φυσικές καταστροφές, που σημειώνονται σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη και οδηγούν εκατομμύρια συνανθρώπων μας στο θάνατο, δεν είναι δυνατό να σταματήσουν με διακρηύζεις ή διαμαρτυρίες, ούτε και με αποφάσεις κυβερνήσεων ή διεθνών οργανισμών. Η φύση θα ξαναγίνει φιλική αν ο καθένας μας επανεξετάσει τη σχέση του μαζί της ως απόρροια της σχέσης του με το Θεό. Ας ξαναδούμε το περιβάλλον ως τον ευλογημένο χώρο, στον οποίο εκδηλώνονται οι ενέργειες του Κυρίου και ας απολαμβάνουμε τα κτίσματα με εγκράτεια, σεβασμό και ευχαριστία. Ας διδαχτούμε από τους ανθρώπους του Θεού, που κτίζουν τα μοναστήρια ή τα ασκητήριά τους σε περιοχές φυσικού κάλλους, για να οδηγούνται από τη θέα των κτισμάτων στην αναζήτηση του Δημιουργού.

13

Η ψυχαγωγία ως ανάγκη και δώρο Θεού

Το πρώτο βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης, η Γένεση, παρουσιάζει το Θεό να ξεκουράζεται, μετά από τη δημιουργία του κόσμου. Όχι βέβαια γιατί ο ίδιος είχε ανάγκη από ανάπauση αλλά για να δώσει σ' εμάς το παράδειγμα και την αίσθηση του μέτρου, ώστε και το καθήκον της εργασίας να επιτελούμε αλλά και την ανάγκη για να ευχαριστούμε Αυτόν που μας έδωσε τη ζωή και μας χορηγεί όλα τα αγαθά να ικανοποιούμε. Ο ίδιος ο Κύριος άλλωστε, στον γνωστό δεκάλογο που παρέδωσε στο Μωϋσή, περιέλαβε και την εντολή τής αργίας του Σαββάτου, λέξη εβραϊκή που σημαίνει αναπauόμai και αφιερώνομai στο Θεό.

Η ανάπauση, συνεπώς, δεν είναι απλά δικαίωμα, αλλά πνευματική υποχρέωση γιατί προστατεύει τον άνθρωπο από τον κίνδυνο της πλεονεξίας και της φιλαργυρίας και συμβάλλει στην επιδίωξη της επικοινωνίας με το Θεό. Δεν είναι όμως δυνατό να ταυτίζεται με την πλήρη αδράνεια ή αεργία και προπαντός με ψυχοφθόρες επιλογές, που καταχρηστικά ονομάζονται ψυχαγωγία. Διότι αυτό που επιζητεί ο κουρασμένος από το βάρος της καθημερινής ρουτίνας και των βιωτικών μεριμνών άνθρωπος δεν είναι απλά η εξαφάνιση ή μείωση της σωματικής κόπωσης, αλλά η πνευματική και σωματική ανακούφιση, η χαλάρωση και σε τελική ανάλυση η ανασυγκρότηση και ενίσχυση των ψυχοσωματικών του δυνάμεων, ώστε αυτές να δια-

τηρούνται σε ακμαία κατάσταση και αποδοτική λειτουργία.

Με βάση τα πιο πάνω, όταν η ψυχαγωγία εννοείται όπως η πρωταρχική σημασία του όρου, δηλαδή αγωγή ψυχής, είναι αγαθό πολύτιμο και ευλογημένο. Η Εκκλησία δεν απαγορεύει όσα ευχαριστούν τον άνθρωπο, όπως λανθασμένα νομίζουν πολλοί. Αντίθετα, προσπαθεί να εξασφαλίσει για τα τέκνα της την αιώνια χαρά και αγαλλίαση, προφυλάσσοντάς τα από κάθε κατάχρηση και πάθος. Όσοι με προσοχή μελετούν την Αγία Γραφή, θα διαπιστώσουν ότι ο θεάνθρωπος Ιησούς Χριστός συνηγορεί στην ανάγκη για υγιή ψυχαγωγία, θαυματουργώντας στην Κανά της Γαλιλαίας με τη μεταβολή του νερού σε κρασί ή χρησιμοποιώντας στις παραβολές του εικόνες από γαμήλια τραπέζια και αρχοντικά δείπνα. Την ίδια στιγμή, ωστόσο, προβάλλει ως παράδειγμα προς αποφυγή, τον τρόπο ζωής του άσωτου υιού της γνωστής παραβολής ή του πλουσίου, που διασκέδαζε καθημερινά, αλλά ποτέ δεν ελέποσε το φτωχό Λάζαρο.

Το ίθος ενός ανθρώπου και οι τρόποι ψυχαγωγίας που χρησιμοποιεί είναι αλληλένδετα και το ένα δεν αντανακλά απλά το άλλο, αλλά και το διαμορφώνει. Το γεγονός ότι στην εποχή μας η ψυχαγωγία έφτασε στο σημείο να ταυτίζεται με το κυνήγι των ποδονών αποτελεί, ασφαλώς, δείκτη της ιθικής στάθμης της κοινωνίας μας. Εξίσου ενδεικτικό είναι και το γεγονός ότι στη συνείδηση των πολλών οι έννοιες νυκτερινή διασκέδαση ή νυκτερινή ζωή τείνουν να αντικαταστήσουν τον όρο ψυχαγωγία.

Η χριστιανική θρησκεία είναι θρησκεία της χαράς και της χάριτος και δεν είναι αντίθετη στην προσπάθεια του ανθρώπου να καίρεται και να απολαμβάνει τη ζωή που του χάρισε ο Θεός. Βλέπει την ψυχαγωγία ως μέσο για την επίτευξη ανώτερων πνευματικών στόχων και την επευλογεί εφ όσον αυτή υπηρετεί

τον πραγματικό της σκοπό, δηλαδή την καλλιέργεια της ψυχής, ενώ την απορρίπτει όταν αυτή εκπίπτει σε μηχανισμό τροφοδοσίας των παθών.

Ο Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος, σε ένα σχετικό με το θέμα μας κείμενό του, γράφει ότι όποιος έχει ορθή πίστη αλλά ο βίος του είναι ακάθαρτος, μοιάζει με γεωργό που προσπαθεί να οργώσει το χωράφι του βάζοντας στον ίδιο ζυγό ένα βόδι και ένα χοίρο. Κατά τον ίδιο τρόπο δεν αρμόζουν στο χριστιανικό τρόπο συμπεριφοράς, συναναστροφές και είδη διασκέδασης, που όχι μόνο δεν συντελούν στην πνευματική βελτίωση, αλλά αντίθετα τροφοδοτούν τα πάθη της φιλαυτίας, της φιληδονίας, της γαστριμαργίας, της κενοδοξίας και άλλα.

Για τους νέους ειδικά το ζήτημα της ψυχαγωγίας θεωρείται, ίσως περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, ως πεδίο άσκησης της προσωπικής ελευθερίας. Κατά παράδοξο, ωστόσο, τρόπο το πεδίο αυτό λειτουργεί, για τους περισσότερους, ως απαρχή της υποδούλωσης στο κάπνισμα, τον αλκοολισμό, τα ναρκωτικά ή άλλες ψυχοφθόρες, αντικοινωνικές, επιβλαβείς για την υγεία και την οικονομία συνήθειες. Η διδασκαλία του Ιησού, αγαπητοί νέοι, δεν περιορίζει την ελευθερία, αλλά οριοθετεί τα πλαίσια, μέσα στα οπία κανείς απολαμβάνει τα αγαθά της ζωής χωρίς να υποδουλώνεται στα πάθη. Η ευλογία του κρασιού στην Κανά ευλογεί τη χρήση. Η φράση του Αποστόλου Παύλου «μη μεθύσκεσθε οίνω εν ω εστίν ασωτία» απαγορεύει την κατάχρηση και διδάσκει την εγκράτεια. Η ορθή χρήση λοιπόν και η αποφυγή της κατάχρησης, η διάκριση του μέτρου και η διαρκής διάθεση για μίμηση του Χριστού και των Αγίων είναι οι ασφαλείς όροι για μια υγιή ψυχαγωγία. Άλλα για το ζήτημα αυτό θα επανέλθουμε στην επόμενη ευκαιρία επικοινωνίας μας.

Υγιής ψυχαγωγία, ανάχωμα στην αμαρτία

Μιλήσαμε την τελευταία φορά που επικοινωνήσαμε μαζί σας, για την αναγκαιότητα και ωφελιμότητα της υγιούς ψυχαγωγίας, την οποία τόσο έχει ανάγκη ο κατάκοπος, σωματικά και πνευματικά, σύγχρονος άνθρωπος. Ως ποιμαίνουσα Εκκλησία ζούμε μαζί σας την αγωνία και την ανοσυχία, που προκαλούν οι αλλεπάλληλες ειδήσεις για γεγονότα βίας ή διαστροφής, για εγκληματικές πράξεις ή φαινόμενα στυγνής εκμετάλλευσης σε χώρους ή εκδηλώσεις ψυχαγωγίας. Δυστυχώς, στις μέρες μας, η κατ' ευφημισμό ψυχαγωγία έχει ξεπεράσει τα όρια της κατάχρησης και κινείται σ' αυτά της ακολασίας. Ο υποδουλωμένος στα πάθη άνθρωπος δεν αρκείται πια στην, έστω και καθ' υπερβολή, απόλαυση αυτών που οι ηθικοί κανόνες επιτρέπουν, αλλά επιδίδεται με μανία στην εφεύρεση νέων μεθόδων και μέσων διασκέδασης, μια προσπάθεια κορεσμού των κατωτέρων ενστίκτων του, που τις περισσότερες φορές τον οδηγεί σε διεστραμμένες ή κτηνώδεις πρακτικές.

Η στυγνή πραγματικότητα διδάσκει πως ο άνθρωπος, από τη στιγμή που αποκόπτεται από την πηγή της ζωής που είναι ο Θεός και από το συνάνθρωπό του, χάνει τη ζωντάνια και τη χαρά του. Ο σπιμερινός άνθρωπος δυσκολεύεται να χαρεί και δύσκολα τα καταφέρνει να γελάσει. Διασκεδάζει μόνος του, είτε κυριολεκτικά είτε ανάμεσα σε πολλούς μέσα σε εκκωφα-

ντικές μουσικές ή στο ημίφως, ακριβώς για να απωθεί την αίσθηση αυτής της πραγματικότητας. Τρανή απόδειξη αυτής της αλήθειας, ο ανελέπτος ανταγωνισμός των διαφόρων μέσων εννημέρωσης, για το ποιο θα επινοήσει τη μεγαλύτερη ανοσία ή την πιο ασυνήθιστη συμπεριφορά για να προκαλέσει το ενδιαφέρον του απαθούς σημερινού ανθρώπου.

Είμαστε βέβαιοι πως αυτό, που αναμένετε ως Χριστιανοί νέοι από την Εκκλησία, δεν είναι απλά η διαπίστωση της υπάρχουσας κατάστασης, κάτι άλλωστε που γίνεται από όλους, αλλά πρακτικές και συγκεκριμένες προτάσεις. Τέτοιες που να διασκεδάζουν την άποψη ότι η ζωή του Χριστιανού είναι μια διαρκής στέρηση και θλίψη και πως η χριστιανική ηθική δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια συλλογή απαγορεύσεων. Τέτοιες ακόμη που να απαντούν στην απαίτηση για πραγματική ψυχαγωγία, ωφέλιμη για τον όλο άνθρωπο και το περιβάλλον του.

Το τι είναι επιτρεπτό από ηθικής ή εκκλησιαστικής απόψεως, το τι ωφελεί την ψυχή και τι τη βλάπτει, δεν ορίζονται κατά τρόπο νομικό γιατί κάτι τέτοιο θα ερχόταν σε αντίθεση με το πνεύμα της εν Χριστώ ελευθερίας. Κάθε άνθρωπος είναι ξεχωριστή προσωπικότητα και ο βαθμός ωριμότητας του καθενός ορίζει το καλό και το κακό κατά περίπτωση, όπως οι τροφές και τα φάρμακα είναι ωφέλιμα ή βλαβερά, ανάλογα με την πλικία ή την κατάσταση υγείας του ανθρώπου. Ο Απόστολος Παύλος λέγει χαρακτηριστικά: «όλα μου επιτρέπονται αλλά δεν με συμφέρουν όλα» και ο Άγιος Αυγουστίνος προσθέτει «αγάπα το Θεό και κάνε ό,τι θέλεις». Σ' αυτές τις δύο προτάσεις συνοψίζεται η διδασκαλία της Εκκλησίας μας για το ζήτημα που μας απασχολεί. Αν δηλαδή κανείς διαθέτει τη διάκριση να επιλέγει πάντοτε αυτό που το συμφέρει πνευματικά και αν όλα τα κάνει έχοντας ως προϋπόθεση την αγάπη για το Θεό, δεν υπάρχει περίπτωση να ξεστρατήσει.

Ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, άνθρωπος που έκανε πολλά για τη νεολαία και πέθανε σε πλικία πενήντα τριών χρόνων, εισηγείται έναν ιδιαίτερα πρακτικό και αποτελεσματικό τρόπο για να επιλέγει κανείς το ωφέλιμο πνευματικά είδος ψυχαγωγίας. Λέγει συγκεκριμένα: «Αν θέλεις να μάθεις πόσο κέρδος προέρχεται από τις Γραφές, εξέτασε τον εαυτό σου, ποιος γίνεσαι όταν ακούεις ψαλμούς και ποιος όταν διαβολικό τραγούδι, ποια η κατάστασή σου όταν βρίσκεσαι στην Εκκλησία και ποια όταν κάθεσαι στο θέατρο. Θα διαπιστώσεις τότε μεγάλη απόσταση ανάμεσα σ' αυτήν και σ' εκείνην την ψυχή παρά το γεγονός ότι είναι η ίδια».

Το συμπέρασμα που βγαίνει από τα λόγια του Αγίου Χρυσοστόμου είναι ότι ασφαλές κριτήριο για το τι είναι ωφέλιμο ή επιβλαβές αποτελεί η ίδια η εμπειρία και η συνείδοση του ανθρώπου, όταν φυσικά αυτή είναι υγιής ή καθοδηγείται από τους κατάλληλους πνευματικούς ανθρώπους. Δεν είναι, επομένως, θεολογικά επιτρεπτό να ειπωθεί ότι ο χορός, η μουσική, η παρακολούθηση αθλητικών συναντήσεων, η εκδρομή, η συνεστίαση και άλλα είδη ψυχαγωγίας, καθολικά και χωρίς εξαιρέσεις πρέπει να θεωρούνται αμαρτωλά και απόβλητα, ούτε βεβαίως ωφέλιμα και επιθυμητά. Ανήκουν στη μια ή την άλλη κατηγορία ανάλογα με τη θετική, από πνευματικής απόψεως, επίδραση ή την αρνητική, που ασκούν στην ψυχή του ανθρώπου.

Ο γνωστός Ρώσος συγγραφέας Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι έχει πει τη φράση «χωρίς Χριστό όλα επιτρέπονται», υπονοώντας κάθε είδος κακίας και αμαρτίας. Αντιστρέφοντας τη φράση θα λέγαμε ότι με το Χριστό όλα επιτρέπονται. Εννοώντας πως κάθε τι που θα μπορούσαμε να κάνουμε αν ήμασταν, και το νιώθαμε πως ήμασταν, μπροστά στο Χριστό, είναι καλό και ευλογημένο. Με αυτή τη λογική η Ιερά Αρχιεπισκοπή, οι

Μητροπόλεις και πολλές ενορίες όχι απλά ανέχονται, αλλά διοργανώνουν και χρηματοδοτούν κατασκηνώσεις, εκδρομές, θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες και άλλες ψυχαγωγικές ευκαιρίες. Γιατί πεποίθηση της Εκκλησίας είναι πως η υγιής ψυχαγωγία είναι για το πνεύμα ό,τι η τροφή για το σώμα.

Από το στρατόπεδο στο πανεπιστήμιο

Η απόλυση από τις τάξεις της Εθνικής Φρουράς σηματοδοτεί για πολλούς την έναρξη μιας νέας περιόδου, κατά τη διάρκεια της οποίας θα επιδιώξουν την απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και τίτλων, που θα τους βοηθήσουν στην επίλυση του μεγάλου ζητήματος της επαγγελματικής αποκατάστασης. Αρκετοί, λοιπόν, από εσάς, θα βρεθείτε σύντομα μακριά από το οικογενειακό σας περιβάλλον και κάποιοι, ενδεχόμενα, σε μια ξένη πόλη και χώρα, για να ζήσετε τη φοιτητική ζωή, που από πολλούς χαρακτηρίζεται ως δύσκολη και αγχώδης και από άλλους ως ανέμελη και ονειρεμένη.

Πληροφορίες για τη φοιτητική ζωή έχετε, πιθανότατα, πάρει από γνωστούς σας σπουδαστές ή και από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Η Εκκλησία, ωστόσο, που παιδιά της έχει όλους τους ανθρώπους είτε αυτοί είναι στρατιώτες, είτε φοιτητές, είτε εργαζόμενοι, αισθάνεται την υποχρέωση να σας ενημερώσει υπεύθυνα, για κάποια ζητήματα που άπτονται της φοιτητικής ζωής και συνήθως παραθεωρούνται.

Η φοιτητική ζωή των τεσσάρων, πέντε ή περισσοτέρων ετών δεν είναι τίποτε άλλο κομμάτι της ανθρώπινης ζωής και είναι, όπως κι εκείνη, προσωρινή. Σημασία επομένως δεν έχει το ποιο τίτλο θα αποκτήσει ο νέος, μετά το τέλος των σπουδών του, ή το πόσο έχει διασκεδάσει κατά τα φοιτητικά του χρόνια, αλλά το αν και κατά πόσο οι μελέτες του, οι γνώ-

σεις και ο τρόπος ζωής του αποδείχθηκαν θεάρεστα και συνέβαλαν στην πνευματική του προκοπή και την ωφέλεια των συνανθρώπων του. Γιατί, όπως συνήθως συμβαίνει, η απόκτηση τίτλων και γνώσεων δεν συνοδεύεται από την αρετή, αλλά από τον εγωισμό και την έντονη διάθεση εκμετάλλευσης των άλλων. Και η γνώση και επιστήμη που είναι χωρισμένη από την αρετή είναι, σύμφωνα με τους πατέρες της Εκκλησίας μας, κακία και πονηρία.

Η φοίτηση σε μια ανώτερη σχολή προϋποθέτει, για το νέο, κάποιες υποχρεώσεις, όπως είναι η τακτική παρακολούθηση των μαθημάτων, η συστηματική μελέτη, η ετοιμασία εργασιών κ.ά.. Η ανταπόκριση με επιτυχία σ' αυτές τις υποχρεώσεις είναι, ασφαλώς, το πλέον σημαντικό καθήκον του φοιτηπή γιατί μέσω αυτής ο ίδιος θα καταξιωθεί, αλλά και θα δώσει χαρά στα πρόσωπα που τον αγαπούν και συνήθως επωμίζονται το οικονομικό κόστος των σπουδών του. Ωστόσο, δεν είναι άγνωστες οι περιπτώσεις των αιωνίων φοιτητών ή άλλων, που δεν αποκτούν τελικά πτυχίο γιατί, είτε εξ αρχής δεν είδαν τη φοιτηπική ζωή ως ένα στάδιο αγώνα, είτε κατά την πορεία απελπίστηκαν, γιατί δεν διέθεταν το ηθικό υπόβαθρο, που θα τους στήριζε στις δυσκολίες ή θα τους θωράκιζε απέναντι στους πειρασμούς και τις προκλήσεις.

Από πολλούς προβάλλεται η αντίρρηση ότι, λόγω της μεγάλης ανεργίας που παρατηρείται ανάμεσα στους νέους και μάλιστα τους επιστήμονες, δεν υπάρχει λόγος για να αποκτήσει κανείς γρήγορα το πτυχίο του. Με το σκεπτικό αυτό, η επιμήκυνση της διάρκειας των σπουδών δεν δημιουργεί επαγγελματικά προβλήματα και παρέχει στο νέο την ευκαιρία να απολαύσει περισσότερο τη φοιτηπική ζωή. Η αλήθεια όμως είναι άλλη. Ο άνθρωπος δεν παύει, κατά τη διάρκεια των σπουδών του, να είναι ον πνευματικό, για το οποίο μάλιστα σταυρώθηκε

ο Χριστός. Και όπως σε όλα τα πνευματικά ζητήματα η αναβολή δεν είναι λύση, έτσι και στο υπό συζήτηση θέμα η παράταση των σπουδών δεν το λύει και επί πλέον είναι σαφέστατο δείγμα έλλειψης πίστης στο Θεό και αγωνιστικής διάθεσης. Και επειδόν η μια πνευματική πτώση οδηγεί σε άλλες, οι φοιτητές που δεν έχουν επαφή με την Εκκλησία και πνευματική καθοδήγηση, διολισθαίνουν σε καταστάσεις που δεν αρμόζουν σε Χριστιανούς. Πέρα από το ότι σπαταλούν άδικα τους πόρους των οικογενειών τους, αναβάλλουν και το χρόνο ανάληψης των δικών τους οικογενειακών υποχρεώσεων, με το πρόσχημα ότι δεν έχουν ακόμη αποκατασταθεί επαγγελματικά. Άυτό όμως δεν τους εμποδίζει να δημιουργούν ερωτικούς και σαρκικούς δεσμούς γιατί αυτό θεωρούν πως είναι φυσική ανάγκη. Δεν αντιλαμβάνονται όμως πως αυτή είναι η λογική της αμαρτίας, που δελεάζει στην αρχή με την προσφερόμενη ποδονή, αλλά σε βάθος χρόνου δημιουργεί προβλήματα ψυχολογικής ή άλλης φύσης, τα οποία κάποτε ο άνθρωπος θα κληθεί να αντιμετωπίσει.

Ένας σύγχρονος γέροντας, θέλοντας να τονίσει τη συντομία, τη σχετικότητα αλλά και την αξία της φοιτητικής ζωής, συμβούλευε ως εξής τους φοιτητές που τον επισκέπτονταν: «Εξακολούθησε τα μαθήματά σου και μη κοιτάζεις τι κάμνει ο ένας κι ο άλλος, μόνον πρόσεχε τον εαυτό σου. Αν πολλοί από τους συμφοιτητές σου είναι αισχροί, είναι ασεβείς, είναι βλάσφημοι, είναι απειθείς εσύ μη τους μιμηθείς. Μιμήσου τη μέλισσα, η οποία γνωρίζει πολλούς τόπους ακάθαρτους, δυσώδεις, βρωμερούς, αλλά δεν σταματά. Εκλέγει τα ευώδη και εκλεκτά άνθη και συνάγει το μέλι και το αρωματικό κερί». Αυτό να έχετε όλοι ως οδηγό σας αγαπητοί νέοι, σας καλεί η Εκκλησία, και σας εύχεται καλές σπουδές, καλή σταδιοδρομία, καλό αγώνα.

Ζούμε αναμφισβήτητα στον αιώνα της ταχύτητας, της ρευστότητας και της σχετικότητας των πάντων. Οι εξελίξεις, σε όλα τα επίπεδα, τρέχουν με τέτοιους ρυθμούς, που ο άνθρωπος μοιάζει αδύναμος να τις προλάβει. Η ανθρωπότητα ολόκληρη παρακολουθεί, ανήμπορη να αντιδράσει, την ιλιγγιώδη πορεία της προς την καταστροφή και το χάος και αυτό που κάνουμε όλοι είναι απλά να διαπιστώνουμε την κατάσταση, αλλά και την αδυναμία μας να την αντιστρέψουμε. Ωστόσο, όλοι συμφωνούμε πως κάτι πρέπει να γίνει.

Η Ορθόδοξη θεολογία δίνει, όπως είναι γνωστό, μεγάλη σημασία στην έννοια του προσώπου. Κάθε άνθρωπος είναι μοναδικός γιατί είναι πρόσωπο πλασμένο κατ' εικόνα του Θεού, που κι' Αυτός είναι προσωπικός. Ο Χριστιανός, επομένως, οφείλει να τοποθετείται στα διάφορα κοινωνικά προβλήματα όχι ως άτομο, μέρος ενός συνόλου ή μιας μάζας, αλλά ως πρόσωπο, το οποίο εξ αρχής δημιουργήθηκε με συγκεκριμένο προορισμό να μοιάσει στο Δημιουργό του και να ενταχθεί στη Βασιλεία του Θεού. Με απλά λόγια, το πως αντιμετωπίζει κανείς τα πράγματα και την κοινωνία, αν αδιαφορεί ή απελπίζεται, αν πηγαίνει με το ρεύμα και κάνει ό,τι κάνουν οι άλλοι ή αντιστέκεται μένοντας σταθερός στις αρχές της παράδοσής μας, δεν είναι απλά ζήτημα καθημερινότητας, αλλά αποτελεί το πεδίο στο οποίο θα κριθεί η τελική του θέση απέναντι στο

Χριστό.

Ο βαθιά απογοητευμένος και αποπροσανατολισμένος σύγχρονος άνθρωπος, έχοντας περιφρονίσει το λόγο του θεού, προσπαθεί να πιαστεί από την ανθρώπινη λογική. Απορρίπτει την ύπαρξη άλλης ζωής μετά το θάνατο και στρέφει το ενδιαφέρον του σ' αυτά που θεωρεί σίγουρα. Δηλαδή την παρούσα ζωή, τα υλικά αγαθά, την κοσμική δόξα, τις γήινες ποδονές και απολαύσεις. Ωστόσο, η επιλογή αυτή τον οδηγεί σε τραγικά αδιέξοδα. Η ωμή πραγματικότητα βοά ότι αυτά, για τα οποία ο άνθρωπος έχει θυσιάσει τη σχέση του με το Χριστό, δεν είναι τόσο σίγουρα όσο πίστευε. Μεγάλοι και ισχυροί ελέγχουν την οικονομία, η ασυδοσία και η κατάχρηση μετέβαλαν τη φύση σε κόλαση. Και η αλόγιστη υποδούλωση στις ποδονές έχει κληροδοτήσει στην ανθρωπότητα την ασθένεια και το θάνατο. Δικαιώνεται λοιπόν απόλυτα ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος που έλεγε σ' ένα ποίημά του ότι «η εδώ δόξα είναι αεράκι και κούφια χάρη για κούφια πράγματα κι ο πλούτος είναι τυφλός και περιπλανώμενος. Επαινώ τη δόξα που με περιμένει στον ουρανό, αντιζύγι δίκαιο, καλό, αληθινότατο».

Τα πιο πάνω λόγια του Αγίου Γρηγορίου οριοθετούν με σαφήνεια τη στάση του Χριστιανού απέναντι στη ρευστότητα που χαρακτηρίζει την εποχή μας. Ο νέος του 21ου αιώνα, που είτε το θέλουμε είτε όχι δεν έχει την πολυτέλεια να απέχει από όσα συμβαίνουν καθημερινά γύρω μας, δεν καλείται να αδιαφορήσει για τα πράγματα του κόσμου, αλλά να τα δει κάτω από το πρίσμα της Ορθόδοξης παράδοσης, σύμφωνα με την οποία τα πάντα αποκτούν νόημα και εξαγιάζονται, από τη στιγμή που βοηθούν στην επίτευξη του τελικού σκοπού της ανθρώπινης ύπαρξης.

Το να σκέφτεται και να συμπεριφέρεται κανείς παραδοσιακά στην εποχή μας δεν είναι καθόλου εύκολο. Είναι ωστόσο

αναγκαίο γιατί αυτό που διακυβεύεται είναι η ίδια η ανθρώπινη ύπαρξη. Χρειάζεται οπωσδήποτε αποφασιστικότητα και αγώνας και προπαντός πίστη ότι στον αγώνα αυτό ο άνθρωπος δεν είναι μόνος. Αν ο άνθρωπος νιώθει μόνος και αβοήθητος στα προβλήματά του είναι γιατί επέλεξε να ζει μακριά από το Θεό. Χωρίς την τίρηση των εντολών του Χριστού και προπαντός χωρίς την προσευχή, που είναι ζώσα επικοινωνία με το Θεό, ο άνθρωπος αισθάνεται μοναξιά και γι' αυτό υπεύθυνος είναι ο ίδιος. Όπως πολύ εύστοχα λέγει ο Άγιος Ισίδωρος: «Αν κάνατε με επιμέλεια και χωρίς παραλείψεις όσα αναλογούν σ' εσάς, τότε να καλούσατε ως σύμμαχο σας και τη θεία βοήθεια, διότι με κάθε τρόπο θα έφτανε για να βοηθήσει ώστε να κυριαρχήσει η νίκη. Αν όμως κανένα από τα αναγκαία δεν έχει γίνει από εσάς, η επίκληση του Θεού είναι περιπτή, γιατί ο Θεός δεν θα κατοικήσει σ' αυτούς που ρίχνουν τους εαυτούς τους μέσα στο αχανές πέλαγος της απώλειας».

Η ζωή αγαπητοί εθνοφρουροί και αυριανοί πολίτες είναι πράγματι αχανές πέλαγος. Οι περισσότεροι πνίγονται γιατί προτιμούν τις πρόσκαιρες τιμές και μικρές απολαύσεις, αντί της αιώνιας δόξας. Υπάρχουν όμως κι εκείνοι που κατορθώνουν το ανθρωπίνως άφθαστο και ανυπέρβλητο. Μέρα με τη μέρα ξεπερνούν τον εαυτό τους, ξεριζώνουν το κακό από μέσα τους, υπερβαίνουν τα πάθη, ανατρέπουν την αμαρτία και φτερουγίζουν στους αιθέρες της αρετής. Κερδισμένοι τελικά είναι αυτοί που προτιμούν αντί των επιγείων τα επουράνια. Τέτοια παραδείγματα έχει πολλά να επιδείξει η Ορθόδοξη εκκλησιαστική μας παράδοση και όλοι καλούμαστε να τα μιμούμε.

Στολισμός του σώματος ή της ψυχής;

Το ζήτημα της εξωτερικής εμφάνισης απαισχολούσε ανέκαθεν τους ανθρώπους και ιδίως τους νέους. Στην εφηβική και νεανική μάλιστα πλικία η μόδα φτάνει να ταυτίζεται με τον τρόπο ζωής τού καθενός και τις περισσότερες φορές είναι διλωτική των τάσεων αυτονόμησης και απελευθέρωσης, που χαρακτηρίζουν τη νεολαία. Και μόνο το γεγονός ότι, στις μέρες μας, ο αριθμός των επαγγελμάτων, που δραστηριοποιούνται στο χώρο της περιποίησης του ανθρώπινου σώματος αυξάνεται ραγδαία, αποδεικνύει τη σημασία που αποδίδει ο άνθρωπος στην εξωτερική του εμφάνιση.

Οι νέοι αποτελούν την εκλεκτή μερίδα των μελών της κοινωνίας αλλά και της Εκκλησίας. Η συμπεριφορά και η εμφάνισή τους, συνεπώς, αποτελούν αντικείμενο ενασχόλησης και των δύο, με την Εκκλησία να αποβλέπει, μέσα από τα ζητήματα αυτά, στη διαπαιδαγώγηση των νέων ώστε να επιδιώκουν να αρέσουν περισσότερο στο θεό παρά στους ανθρώπους. Ο τρόπος ενδυμασίας άλλωστε ή οποιαδήποτε φροντίδα του σώματος, έχει μέσα της το στοιχείο της φθοράς και της προσωρινότητας, αφού το ανθρώπινο σώμα είναι από τη φύση του φθαρτό. Το ενδιαφέρον επομένως στρέφεται στο αν και σε ποιο βαθμό ο άλφα ή βήτα τρόπος εξωτερικής εμφάνισης διευκολύνει ή παρεμποδίζει τη σχέση του ανθρώπου με το θεό και συμβάλλει τελικά στη σωτηρία του.

Η χριστιανική διδασκαλία, σεβόμενη την ανθρώπινη ελευθερία, δεν εισηγείται κάποιο είδος μόδας, που αρμόζει στους Χριστιανούς. Οι ιθικιστικές προσεγγίσεις που καταπιάνονται με το μέγεθος των μαλλιών ή της γενειάδας, το υλικό κατασκευής των ρούχων, το μίκος ή το χρώμα τους, είναι ζένες προς την Ορθόδοξη παράδοση, η οποία σαφέστατα δεν μιλά για χριστιανική μόδα αλλά προβάλλει το χριστιανικό ήθος. Τα αρώματα, οι βαφές, τα κοσμήματα, τα τζηνς δεν είναι από τη φύση τους καλά ή κακά. Καλά ή κακά, ηθικά ή ανήθικα, σύμφωνα με το θέλημα του Θεού ή όχι μπορεί να είναι μόνο η διάθεση του ανθρώπου και η χρήση κάθε πράγματος, που δόθηκε σ' αυτόν από το Θεό ως δωρεά αγάπης για την ικανοποίηση των αναγκών του. Γιατί άλλο είναι η διάθεση του μοναχού, που δεν ξυρίζει το πρόσωπό του για να αποφύγει την κοσμική μέριμνα και άλλη εκείνου, που θεωρεί τη γενειάδα ως σύμβολο επανάστασης. Στην πράξη η Εκκλησία δεν ασχολείται με τα επί μέρους, τα οποία αφήνει στη διακριτική ευχέρεια και ελευθερία του ανθρώπου, αλλά με το σημαντικό, που είναι η συναίσθηση της υποχρέωσης του καθενός από εμάς, να εμφανίζει στη ζωή του το Χριστό αφού, όπως αναφέρεται στην Καινή Διαθήκη και στην ακολουθία του βαπτίσματος, όσοι βαπτιζόμαστε στο όνομα του Χριστού ντυνόμαστε το Χριστό.

Το βασικό κριτήριο του Χριστιανού, στην επιλογή των στοιχείων που συνθέτουν την εξωτερική του εμφάνιση, είναι το αν και κατά πόσο αυτά συντελούν στην κατά Θεό κοσμιότητα και απλότητα. Διότι, όπως πολύ εύστοχα σημειώνει ο Άγιος Ισαάκ ο Σύρος, «όποιος αγαπά το στολισμό, δεν μπορεί ποτέ να έχει ταπεινούς λογισμούς, επειδή η καρδία συνήθως συμμορφούται με τα εξωτερικά σχήματα». Οφειλει δηλαδή ο άνθρωπος να εξετάζει την ψυχή του αν με την επιλογή του ενός ή του άλλου τρόπου εμφάνισης επιδιώκει την προστασία από τις καιρι-

κές συνθήκες, την καθαριότητα και την ευπρέπεια ή απλά την ικανοποίηση των παθών της ανθρωπαρέσκειας, της κενοδοξίας και της πλεονεξίας.

Το κυνήγι της μόδας στις μέρες μας έχει φτάσει σε επίπεδα υστερίας, γεγονός που έχει, όπως είναι αναμενόμενο, προεκτάσεις κοινωνικές και οικονομικές. Για την Εκκλησία, ωστόσο, και με βάση τα όσα έχουμε ήδη αναφέρει, το πρόβλημα είναι ουσιαστικά ηθικό αφού, ο νέος ιδίως άνθρωπος, που δηλώνει τάχα αντίθετος σε κάθε κατεστημένο, υποδουλώνεται με μεγάλη ευκολία σε τρόπους εμφάνισης και συμπεριφορές, που δεν προκύπτουν μέσα από αγώνες και διεκδικήσεις, αλλά επιβάλλονται από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Αυτή η υποδούλωση ονομάζεται, στη θεολογική γλώσσα, πάθος και εύκολα μπορεί να διαπιστώσει ο καθένας το πόσο έχουμε υποδουλωθεί πνευματικά στα πάθη. Αρκεί να εξετάσει τον εαυτό του με ειλικρίνεια για να δει με πόσον σφοδρότητα, για παράδειγμα, επιθυμεί ενδύματα και στολίδια που δεν τα έχει ανάγκη και κοστίζουν ακριβά, επειδή το επιβάλλουν η μόδα και ο μιμητισμός και πόση θλίψη ακόμη προκαλεί η τυχόν απώλεια αυτών των πραγμάτων. «Δίκαια ονόμασε την πλεονεξία ειδωλολατρεία ο Απόστολος Παύλος» αναφωνεί ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος «διότι με όση τιμή περιβάλλουν εκείνοι τα είδωλα, με τόσην περιβάλλουν και αυτοί τα φορέματα και τα χρυσαφικά». Δίκαια, θα προσθέταμε κι εμείς, ότι έχουμε φτάσει στο σημείο να μιλούμε για θεοποίηση της μόδας και για φαινόμενα νεοειδωλολατρείας στο χώρο αυτό.

Ο ισχυρισμός ότι το ντύσιμο και γενικότερα η εμφάνιση των σύγχρονων νέων προσομοιάζει προς αυτήν των Άγιων και μάλιστα του Ιησού Χριστού είναι τουλάχιστον ατυχής. Δεν θα έβλαπτε ασφαλώς η μίμηση αυτών των προτύπων, που ανήκουν άλλωστε σε περασμένες εποχές, αν υπήρχε διάθεση για μίμη-

ση των προσώπων αυτών και στους τομείς των αρετών, της αγάπης και της θυσίας. Από τη στιγμή όμως που η μίμηση αφορά μόνο τα εξωτερικά σχήματα δεν είναι τίποτε άλλο παρά υποκρισία.

Άριστη ενδυμασία και εμφάνιση για το Χριστιανό είναι, αγαπητοί νέοι η αρετή. Ο στολισμός της ψυχής, που κάνει και το σώμα να λάμπει, ακόμη κι αν είναι ντυμένο φτωχικά. Άς τελείωσουμε με μια σοφή προτροπή του Μεγάλου Βασιλείου: «ο καθένας ας ρωτήσει τον εαυτό του τι ταιριάζει περισσότερο στους Χριστιανούς; Η μίμηση αυτών που ζουν στα βασιλικά ανάκτορα ή η μίμηση του προάγγελου και κίρυκα του ερχομού του Κυρίου, Ιωάννου του Βαπτιστού;».

Οι προστάτες Άγιοι των στρατιωτικών σωμάτων

Σύμφωνα με τη χριστιανική διδασκαλία, ο άνθρωπος είναι ον ψυχοσωματικό. Δεν αποτελείται απλά από δύο στοιχεία, το σώμα και τη ψυχή, αλλά τα δύο αυτά στοιχεία είναι ενωμένα σε μια οντότητα. Επομένως οποιαδήποτε ενέργεια της ψυχής αφορά άμεσα και στο σώμα και το επηρεάζει και αντίστροφα όλες οι ενέργειες του σώματος αναφέρονται και στην ψυχή. Για το λόγο αυτό η Εκκλησία δεν περιφρονεί το σώμα και όσα το αφορούν, αλλά ασχολείται με όλες τις ανάγκες του ανθρώπου και ευλογεί κάθε τομέα της δράσης του, ώστε με τη βοήθεια του θεού και μέσα από τις διάφορες δραστηριότητές του, ο άνθρωπος να πετυχαίνει τη σωτηρία του. Από την άποψη αυτή δεν υπάρχει κάπι από τη ζωή μας, το οποίο να μη σχετίζεται με τη σωτηρία μας ή να είναι πνευματικά ασύμαντο. Και δεν εξαιρείται, ασφαλώς, ούτε η υπηρεσία στις Ένοπλες Δυνάμεις της πατρίδας μας.

Η άμυνα μιας χώρας είναι ίσως η σοβαρότερη κρατική υπόθεση, από την άποψη ότι όταν αυτή είναι εξασφαλισμένη, απελευθερώνονται δυνάμεις και πόροι για την οικονομική και γενικότερη ανάπτυξη. Για τη χώρα μας ιδίως, αλλά και για τον ευρύτερο Ελληνισμό, η υπόθεση της άμυνας δεν είναι απλά πολιτική ή εθνική αλλά βαθύτατα πνευματική. Γιατί ο δικός μας αγώνας δεν αποσκοπεί στη φύλαξη εδαφών υπό τη συνήθη έννοια, αλλά τόπων ιερών και αγίων, όπου περπάτησαν και

έζησαν απόστολοι, ασκητές και μάρτυρες της χριστιανικής πίστης και όπου θισαυρίζονται ανεκτίμητα κειμήλια της παράδοσής μας. Είναι γι' αυτό το λόγο που η Εκκλησία ευλογεί και ενισχύει ποικιλότροπα τις Ένοπλές μας Δυνάμεις, επιδιώκοντας ταυτόχρονα την προστασία των ιερών και των οσίων και την πνευματική ωφέλεια των στρατευμένων παιδιών τής πατρίδας, που είναι και δικά της παιδιά.

Πολλοί άνθρωποι, είτε από άγνοια είτε κακοπροαιρέτα, σχολιάζουν αρνητικά την πρακτική της απόδοσης τιμής σε Άγιους, προστάτες των στρατιωτικών όπλων, θεωρώντας ότι οι Άγιοι, ως πρόσωπα που διακρίθηκαν στην προσευχή και την αγάπη, δεν είναι δυνατό να ευλογούν και να προστατεύουν στρατούς και όπλα που κατ' ανάγκη εμπλέκονται σε πολεμικής φύσης δραστηριότητες. Η απάντηση σ' αυτές τις επικρίσεις βρίσκεται στα όσα έχουμε ήδη αναφέρει και συνοψίζεται στη δέοση που ακούμε κατά τη θεία Λειτουργία: «Υπέρ του φιλοχρίστου ημών στρατού, του Κυρίου δεν θώμεν». Ο στρατός της πατρίδας μας είναι εξ ορισμού φιλόχριστος γιατί σκοπός της ύπαρξής του είναι η εξασφάλιση της ειρήνης και του δικαίου και η υπεράσπιση των στοιχείων της παράδοσής μας, που είναι εθνική αλλά και θρησκευτική. Η παρουσία, άλλωστε, στις σελίδες της Αγίας Γραφής πολλών προσώπων που, παρά την εμπλοκή τους σε πολεμικές δραστηριότητες, είχαν την ευλογία του Θεού καθώς και το γεγονός ότι πολλοί Άγιοι έφτασαν στην αγιότητα ενόσω ήσαν στρατιωτικοί, αποδεικνύουν ότι αυτό που αντιβαίνει στο θέλημα του Θεού δεν είναι η ύπαρξη στρατού αλλά το αν και κατά πόσο τα κίνητρα και οι προσανατολισμοί του δεν είναι φιλόχριστοι.

Όπως είναι γνωστό, οι προστάτες των διαφόρων όπλων είναι: Ο Άγιος Γεώργιος για το πεζικό, ο Άγιος Νικόλαος για το Ναυτικό, οι Αρχάγγελοι για την Αεροπορία και η Αγία

Βαρβάρα για το Πυροβολικό. Η επιλογή των συγκεκριμένων Αγίων σχετίζεται είτε με την επαγγελματική τους ιδιότητα, είτε με την πνευματική τους δράση και παρουσία, είτε με κάποιο θαύμα που έχουν πραγματοποιήσει, όπως θα επεξηγήσουμε στη συνέχεια.

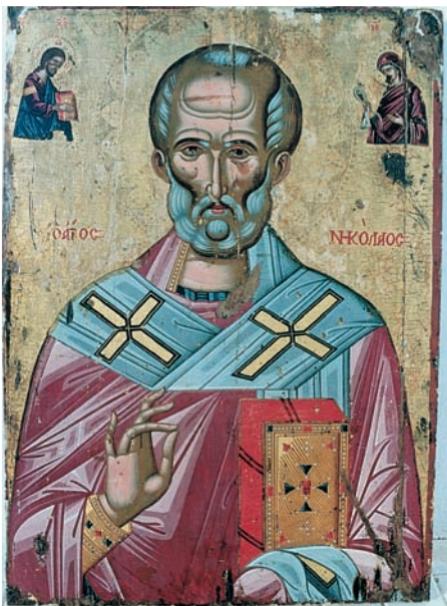
Ο Άγιος Γεώργιος, που γιορτάζει στις 23 Απριλίου, μαρτύρησε κατά το διωγμό του Διοκλητιανού το 303 μ.Χ.. Υπήρξε ικανότατος αξιωματικός τού ρωμαϊκού στρατού και είχε λάβει τα ανώτατα αξιώματα του τριβούνου και του κόμπος. Χάρη στις ικανότητες και τα νικηφόρα αποτελέσματα που επετύχανε, ονομάστηκε τροπαιοφόρος, δηλαδή αυτός που φέρει τα

Άγιος Γεώργιος ο Τροπαιοφόρος, προστάτης των πεζοπόρων τμημάτων.

τρόπαια της νίκης. Ως προστάτης των πεζοπόρων τμημάτων του στρατού καθιερώθηκε εξαιτίας της στρατιωτικής του ιδιότητας αλλά και γιατί, κατά τη διάρκεια των βασανιστηρίων στα οποία υποβλήθηκε για χάρη του Χριστού, αναγκάστηκε από τους διώκτες να πεζοπορεί με σιδερένια παπούτσια, γεμάτα με καρφιά και πυρακτωμένα. Κατά τη διάρκεια αυτού του μαρτυρίου ο Άγιος παρακινούσε τον εαυτό του με τα λόγια «τρέχε Γεώργιε, τρέχε, για να φθάσεις προς τον ποθούμενον».

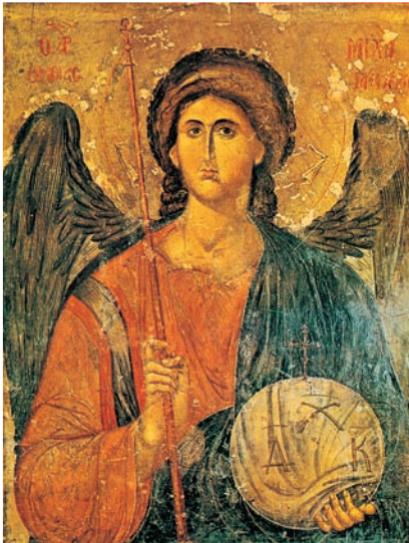
Ο Άγιος Νικόλαος ήταν επίσκοπος Μύρων της Λυκίας και διακρίθηκε για την αφοσίωσή του στην πίστη και την αγάπη του προς τους φτωχούς. Είναι προστάτης όχι μόνο του Πολεμικού Ναυτικού αλλά όλων των θαλασσινών, όπως μαρ-

Άγιος Νικόλαος Αρχιεπίσκοπος Μύρων.
Προστάτης του Ναυτικού.

τυρούν ναοί, μοναστήρια, εικόνες και αφιερώματα, σε νησιωτικές ή παραλιακές κυρίως περιοχές. Κατά τη μετάβασή του στη Νίκαια, όπου θα έπαιρνε μέρος στην Α΄ Οικουμενική Σύνοδο, το 325 μ.Χ. και ενώ το πλοίο κινδύνευε από τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες, ο Άγιος προσευχήθηκε στο Θεό και θαυματουργικά κατέπαισε την τρικυμία. Αυτός είναι ο λόγος που, κάθε χρόνο στις 6 Δεκεμβρίου, το Ναυτικό μας τιμά τον Άγιο Νικόλαο ως προστάτη του.

Οι Αρχάγγελοι Μιχαήλ και Γαβριήλ, καθώς και οι υπόλοιπες αγγελικές δυνάμεις, τιμώνται πανηγυρικά από την Εκκλησία και την Πολεμική Αεροπορία στις 8 Νοεμβρίου. Από εκκλησιαστικής απόψεως η ημέρα αυτή έχει καθιερωθεί ως Σύναξη, δηλαδή συγκέντρωση των πιστών για προσευχή και πανήγυρη προς τιμή των πνευματικών δυνάμεων, που μετα-

Ο προστάτης της αεροπορίας
Αρχάγγελος Μιχαήλ.

φέρουν στους ανθρώπους το θέλημα του Θεού και μας προστατεύουν, σε ανάμνηση της αποφασιστικής μάχης του Αρχαγγέλου Μιχαήλ κατά του Εωσφόρου και των δαιμονικών δυνάμεων, όταν αυτοί επαναστάτισαν κατά του Θεού. Η σχέση των Αρχαγγέλων, που συνίθωσαν καλούνται με στρατιωτικούς όρους ως αρχιστράτηγοι ή ταξιάρχες, με την Πολεμική Αεροπορία είναι προφανής, αφού ως ουράνια και ασώματα όντα οι Άγγελοι είναι προστάτες των αιθέρων και όσων δραστηριοποιούνται σ' αυτούς.

Η Αγία Βαρβάρα, που τιμούμε στις 4 Δεκεμβρίου, καθιερώθηκε, ως προστάτιδα του Πυροβολικού, στις αρχές του 19ου αιώνα. Μαρτύρησε τον 3ο αιώνα μ.Χ. με αποκεφαλισμό, αφού

Η προστάτις του πυροβολικού
Μεγαλομάρτυς Αγία Βαρβάρα.

τα φρικτά βασανιστήρια στα οποία είχε υποβληθεί, δεν στάθηκαν ικανά να την αναγκάσουν να αρνηθεί τον Χριστό. Η σχέση της με το Πυροβολικό είναι έμμεση και αναφέρεται σε θαύμα, που ακολούθησε το μαρτυρικό της θάνατο. Η θεία δίκη, με μορφή κεραυνού, είχε φονεύσει τον ασεβή πατέρα τής Αγίας Διόσκουρο, ο οποίος την είχε αποκεφαλίσει με τα ίδια του τα χέρια. Κατά τον ίδιο τρόπο, το Πυροβολικό κατακεραυνώνει όσους επιβουλεύονται την ασφάλεια και ακεραιότητα της πατρίδας μας.

Μια απόφαση ζωής: Ο γάμος

Ο γάμος είναι αναμφισβήτητα ένας από τους σημαντικότερους σταθμούς στη ζωή του ανθρώπου. Είναι μια απόφαση με προεκτάσεις βιολογικές, κοινωνικές, οικονομικές, αλλά πραπαντός πθικές και θεολογικές. Δεν είναι συνεπώς τυχαίο το γεγονός ότι από την Εκκλησία ο γάμος θεωρείται μυστήριο μέγα, όπως λέγει και ο Απόστολος Παύλος. Είναι μάλιστα το μυστήριο που καθιερώθηκε πρώτο χρονικά, όταν ο ίδιος ο Θεός δημιούργησε την Εύα από την πλευρά του Αδάμ και έδωσε την εντολή οι δύο να γίνουν σάρκα μία και να αποκτήσουν απογόνους ώστε να κυριαρχήσουν σε όλη τη γη.

Οι περισσότεροι από εσάς αγαπητοί εθνοφρουροί θεωρείτε, πιθανότατα, άκαιρη τη συζήτηση γύρω από το θέμα του γάμου επειδή, μετά την απόλυση, στις προταιρεότητές σας θα περιληφθούν κυρίως οι σπουδές και η επαγγελματική αποκατάσταση. Ωστόσο, είναι γεγονός αναμφισβήτητο πως ο άνθρωπος δεν είναι απλά μια μονάδα στο σύστημα παραγωγής, αλλά διαθέτει συναισθηματικό κόσμο, έχει βιολογικές ανάγκες και προπαντός είναι εικόνα του Θεού, προορισμένη για να κληρονομίσει τη βασιλεία Του. Όλες αυτές οι ιδιότητες δεν είναι, ασφαλώς, δυνατό, να απωθηθούν, ούτε να ανασταλούν, για όσο χρόνο ο άνθρωπος θα ασχολείται με τις σπουδές ή με την αναζήτηση επαγγέλματος. Εκτός και αν κανείς επιλέξει συνειδητά το δρόμο της αμαρτίας, ο οποίος οδηγεί με βεβαιότητα στην

πνευματική καταστροφή, αλλά δημιουργεί και τις προϋποθέσεις για μια ζωή γεμάτη με τύψεις, ενοχές και ψυχικά και οικογενειακά δράματα.

Με τα πιο πάνω λόγια δεν θέλουμε να πούμε ότι οι άνθρωποι πρέπει να παντρεύονται πριν από την ηλικία των είκοσι ετών, όπως συνέβαινε σε παλαιότερες εποχές. Νιώθουμε, ωστόσο, την ανάγκη να επισημάνουμε ότι ο γάμος, ως μυστήριο, δεν είναι δυνατό ούτε φρόνιμο να καταντά αντικείμενο οικονομικών υπολογισμών ή, ακόμη χειρότερα, να θεωρείται υπόθεση συμβιβασμού μετά από μια περίοδο χωρίς φραγμούς απόλαυσης της ζωής, όπως λέγεται από τους πολλούς.

Πολλοί νέοι στις μέρες μας, στην προσπάθειά τους να αποδείξουν ότι έχουν τάχα απελευθερωθεί από πράγματα και καταστάσεις του παρελθόντος, εκφράζουν την άποψη ότι η σχέση με το άλλο φύλο και η δημιουργία ή όχι οικογένειας, είναι υπόθεσεις απόλυτα προσωπικές, που δεν αφορούν τρίτους και επιμένως ούτε η Εκκλησία, ούτε κανείς άλλος, μπορούν να έχουν λόγο γι' αυτές. Οι περιπτώσεις ατόμων που συμβιώνουν για μεγάλα χρονικά διαστήματα πριν προσέλθουν επίσημα στο μυστήριο του γάμου ή που δεν προσέρχονται ποτέ ενώ συνεχίζουν τη συμβίωση, η απόκτηση εξώγαμων παιδιών ακόμη και με διαφορετικούς συντρόφους, οι εκτρώσεις, τα πολλαπλά διαζύγια, οι παράλληλες σχέσεις και άλλες παρόμοιες πρακτικές, τείνουν στην εποχή μας να καταστούν κανόνας. Το πού όμως έχει οδηγήσει αυτή η κατ' ευφημισμό απελευθέρωση είναι σε όλους γνωστό. Δεν μιλούμε πια για ελευθερία αλλά για ελευθεριότητα, ξεπεσμό και έκλυση ηθών, με δραματικές επιπτώσεις για τα άτομα, την κοινωνία και τους ίδιους τους θεσμούς.

Επιμένοντας η Εκκλησία στη μυστηριακή διάσταση του γάμου, υπενθυμίζει στα παιδιά της μια απλή αλήθεια. Πως δεν είναι δυνατό, ο άνθρωπος που προσεύχεται στο Θεό ακόμη και

για το καθημερινό ψωμί, να μην επιθυμεί τη θεϊκή ευλογία και το φωτισμό στο πιο κρίσιμο, ίσως, ζήτημα της ζωής του. Άν για να ξεκινήσουμε μια συνηθισμένη εργασία θέτουμε ως προϋπόθεση το «αν θέλει ο Θεός» ή «με τη βούθεια του Θεού», πολύ περισσότερο είναι ανάγκη να το πράξουμε σε καίρια ζητήματα, όπως αυτά της επιλογής συζύγου και της απόκτησης παιδιών. Η απλή λογική λέγει ότι εκείνος ή εκείνη, που ενσυνείδητα αποδέχεται τα δεσμά του γάμου ενώπιον του Θεού, δεν αθετεί την υπόσχεση πίστης, αγάπης και αφοσίωσης προς τον ή τη σύζυγό του, όπως πιθανότατα θα έπραττε αν εγγυούτες της υπόσχεσης ήσαν άλλοι άνθρωποι.

Η Εκκλησία δεν αποκλείει από τα κριτήρια επιλογής του κατάλληλου, για να γίνει σύζυγος, προσώπου την εξωτερική ομορφιά, τη μόρφωση, τις οικονομικές δυνατότητες, το επάγγελμα. Όλα αυτά είναι σημαντικές παράμετροι που δεν είναι δυνατόν να αγνοηθούν αφού, μέσα στους σκοπούς του γάμου όπως αυτοί αναφέρονται κατά την ώρα της τέλεσης του μυστηρίου, περιλαμβάνονται η απόλαυση της συζυγίας, η απόκτηση παιδιών και η σωστή ανατροφή τους και η συμβίωση μέσα σε πνεύμα αλληλοσεβασμού και αμοιβαίας αγάπης. Ο πρωταρχικός, ωστόσο, σκοπός του γάμου είναι η κατά Χριστόν τελείωση των συζύγων και γενικότερα της οικογένειας και είναι γι' αυτόν, κυρίως, το λόγο που απαιτείται εξαρχής και μέχρι τέλους η ευλογία της Εκκλησίας. Άλλωστε, η λέξη «σύζυγοι» σημαίνει κυριολεκτικά δύο πρόσωπα, που βρίσκονται κάτω από τον ίδιο ζυγό και διανύουν επομένως μαζί ένα στάδιο αγώνα, η επιτυχής έκβαση του οποίου εξαρτάται στον ίδιο βαθμό και από τα δύο. Η xάρη του Θεού είναι αυτή που ενισχύει τους συζύγους ώστε με υπομονή και αγάπη να φέρουν σε αίσιο τέλος την αποστολή που ανέλαβαν με το γάμο.

Για όσους δεν αποφασίζουν να αφιερωθούν ολοκληρωτικά

στο Θεό ως μοναχοί, ο γάμος είναι φυσιολογική εξέλιξη ή προ-ορισμός, όπως λένε οι πολλοί. Αργά ή γρήγορα, επομένως, α-γαπητοί εθνοφρουροί, θα βρεθείτε μπροστά σ' αυτό το ενδε-χόμενο. Η ωριμότητα και η υπευθυνότητα, με τις οποίες είναι ανάγκη να πάρετε τις αποφάσεις σας, δεν αποκτώνται χωρίς κόπους και αγώνες και προπαντός χωρίς τη φώτιση του Θεού. Μείνετε κοντά στην Εκκλησία και διατηρήστε το ίθιος που δί-δαξαν και διδάσκουν ο Χριστός και οι Άγιοι, πολλοί από τους οποίους ήσαν έγγαμοι. Είναι η καλύτερη συνταγή για να θέσετε γερές βάσεις για ένα πετυχημένο γάμο, όποτε εσείς κρίνετε πως είναι η κατάλληλη στιγμή.

20

Η Εκκλησία απέναντι στις προγαμιαίες σχέσεις

Υπάρχει στην πλειονότητα των νέων η αντίληψη ότι η Εκκλησία ακολουθεί, σε πολλά ζητήματα που τους αφορούν, στάση συντηρητική ή και οπισθοδρομική. Αφοσιωμένη, ακόμη, όπως είναι στην παράδοσή της, αδυνατεί να συλλάβει τα μηνύματα των καιρών και ο λόγος της πχεί παράξενα στ' αυτιά της νεολαίας, σαν κάτι που έρχεται από το παρελθόν και με την πάροδο του χρόνου έχει όλο και λιγότερη απίχνηση. Και το κατ' εξοχή θέμα, στο οποίο οι θέσεις της Εκκλησίας θεωρούνται τελείως παρωχημένες, είναι αυτό των λεγόμενων προγαμιαίων σχέσεων.

Οφείλουμε αρχικά να ομολογήσουμε ότι οι απόψεις τής Εκκλησίας στο συγκεκριμένο ζήτημα απέχουν πάρα πολύ από αυτές των σύγχρονων νέων και του κοινωνικού συνόλου γενικότερα. Ωστόσο, πρέπει να παραδεχτούμε ότι, αυτό που ικανοποιεί τις επιθυμίες των πολλών ή επικρατεί ως αντίληψη των περισσοτέρων, δεν είναι πάντοτε σωστό ή ηθικά αποδεκτό. Το ζητούμενο λοιπόν δεν είναι να προσαρμοστεί η χριστιανική ηθική, αλλά να κατανοήσει ο κόσμος ότι ηθικό είναι κάθε τι που βοηθά τον άνθρωπο στην πορεία του προς την πνευματική τελείωση.

Αν κανείς ήθελε να είναι ειλικρινής με τον εαυτό του θα πρέπει να αντιλαμβάνεται τον όρο προγαμιαίες σχέσεις ως το σύνολο των σχέσεων, που έχουν πριν από το γάμο, δύο άτομα

διαφορετικού φύλου και να μην τις περιορίζει μόνο στη σαρκική ένωση. Η Εκκλησία, στο ζήτημα αυτό, πρωτοπορεί λέγοντας ότι δύο άγνωστοι μεταξύ τους νέοι, καλό είναι να αλληλογνωρίζονται για ένα σύντομο χρονικό διάστημα πριν από το γάμο. Και εφ' όσον από κοινού διαπιστώσουν ότι πράγματι επιθυμούν να ενωθούν «εις σάρκαν μίαν», όπως λέγει η Αγία Γραφή, να προχωρήσουν ζητώντας την ευλογία του Θεού, δώρο του οποίου είναι και η γενετήσια λειτουργία. Αυτή ήταν εξ αρχής η θεία εντολή, να ενώνεται ο άντρας με τη γυναίκα εγκαταλείποντας το οικογενειακό περιβάλλον, μέσα στο οποίο έχει ανατραφεί, και να ζουν με τέτοια αγάπη σαν να είναι ένας άνθρωπος. Είναι πολύ χαρακτηριστικό αυτό που λέει η Παλαιά Διαθήκη ότι, μετά την ευλογία του Θεού και την εντολή «αυξάνεσθε και πληθύνεσθε», ο Αδάμ γνώρισε τη γυναίκα του, εννοώντας με το ρήμα αυτό τη σαρκική ένωση, μια ένωση ιερή, που δεν αποσκοπεί απλά στην ηδονή αλλά στην ολοκλήρωση του ενός με τη βοήθεια του άλλου.

Η πιο γνωστή αντίρρηση στα πιο πάνω είναι ο ισχυρισμός ότι η απαγόρευση των σαρκικών σχέσεων πριν από το γάμο σε παλαιότερες εποχές, οδηγούσε σε αποτυχημένες συμβιώσεις και ισόβια καταπίεση των συζύγων. Ωστόσο, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η λεγόμενη απελευθέρωση από τα εκκλησιαστικά ήθη οδήγησε στο ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα από το επιδιωκόμενο. Ο αριθμός των διαζυγίων αυξάνεται κατακόρυφα και ο θεσμός τού γάμου και της οικογένειας έχει κλονιστεί συνθέμελα. Η κατάπτωση μάλιστα έχει φτάσει σε τέτοιο σημείο, ώστε κάθε ασωτία και σαρκική σχέση πριν από το γάμο, ανεξάρτητα από τον αριθμό των ερωτικών συντρόφων, τη διάρκεια ή το είδος, να περιλαμβάνεται στην έννοια του όρου προγαμιαίες σχέσεις. Εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς πόσο οι λέξεις έχουν χάσει τη σημασία τους, αν αναλογιστεί πόσος ξε-

πεσμός και υποκρισία χαρακτηρίζουν αυτούς που περιφρονούν την Εκκλησία ως οπισθοδρομική. Οι άνθρωποι αυτοί, στην ουσία προσπαθούν να αποδείξουν ότι η καλύτερη προετοιμασία για τη δημιουργία οικογένειας είναι η θητεία στη ζωή της αμαρτίας και του ελεύθερου έρωτα.

Απέναντι σε καίρια ζητήματα, όπως αυτό των προγαμιαίων σχέσεων, ως Χριστιανοί δεν επιτρέπεται να τοποθετούμαστε με επιπολαιότητα ούτε υποκριτικά. Η Εκκλησία ενδιαφέρεται για την επιτυχία των παιδιών της στο γάμο, ώστε μέσω της συζυγικής ζωής να οδηγηθούν στη σωτηρία. Για το λόγο αυτό δεν αντιτίθεται απλά στις προγαμιαίες σχέσεις, αλλά θεωρεί ως πορνική και καταδικαστέα κάθε σαρκική σχέση εκτός του γάμου, είτε πριν είτε μετά απ' αυτόν. Δεν επιδιώκει τον έλεγχο της προσωπικής ζωής των πιστών αλλά οφείλει να υπενθυμίζει στον καθένα μας δύο βασικές αλήθειες. Ότι, πρώτον, οποιαδήποτε χαρά και απόλαυση στη ζωή μας δεν είναι άσχετη με το σκοπό της ύπαρξής μας και ότι, δεύτερον, η καλή ή κακή χρήση της ελευθερίας με την οποία μας προίκισε ο Θεός θα είναι για τον καθένα η αιτία της σωτηρίας ή της απώλειάς του.

Στη σημερινή εποχή, αγαπητοί νέοι, που οι συνθήκες της ζωής επιβάλλουν την αύξηση του ορίου ηλικίας για την προσέλευση στο γάμο και τη δημιουργία οικογένειας, γίνεται όλο και περισσότερο αναγκαία η πνευματική καθοδήγηση. Η πείρα έχει αποδείξει πως όσοι συμπεριφέρονται ανεύθυνα και με μοναδικό σύμβουλο τα πάθη και τις αδυναμίες τους, αργά ή γρήγορα πληρώνουν το τίμημα και δημιουργούν τις προϋποθέσεις για μια ανιαρή και δυστυχισμένη ζωή. Η Εκκλησία προσφέρει ασφαλείς λύσεις και προτάσεις με αιώνια αξία. Ας τις προσέξουμε γιατί ζωή δεν είναι αυτά που απολαμβάνουμε πρόσκαιρα αλλά αυτά που θα απολαμβάνουμε για πάντα.

21

Ανάμεσα στο φόβο και την αγάπη

Πολλές φορές στις διάφορες παρέες, νεανικές ή άλλες, η συζήτηση περιστρέφεται γύρω από ζητήματα εσχατολογικά. Γίνεται λόγος δηλαδή για τα έσχατα, για το τέλος του κόσμου, για τη δευτέρα παρουσία, για το θάνατο και για τον αντίχριστο. Τέτοιες συζητήσεις γίνονται συνήθως μετά από μεγάλες φυσικές καταστροφές, που όχι τυχαία χαρακτηρίζονται ως βιβλικές ή αποκαλυπτικές ή θεομηνίες, ή μετά από τον αιφνίδιο θάνατο προσφιλών προσώπων όχι μεγάλης ηλικίας.

Οι πιο πάνω διαπιστώσεις οδηγούν, αισφαλώς, στο συμπέρασμα ότι ο άνθρωπος, σε όποια ηλικία κι αν βρίσκεται και είτε το επιδιώκει είτε όχι, ασχολείται με το ζήτημα της ζωής και του θανάτου. Οποιαδήποτε κι αν είναι η σχέση του με τη θρησκεία και την Εκκλησία, ως σκεπτόμενο ον, αισθάνεται πως κάθε μέρα τής ζωής του οδηγεί μοιραία και μαθηματικά προς το τέλος. Εκείνο, ωστόσο, που έχει σημασία δεν είναι αυτή καθ' αυτή η διαπίστωση πως είμαστε φθαρτοί και θνητοί, αλλά το τι κάνει ο καθένας για να αντιμετωπίσει αυτή την πραγματικότητα. Αν κυριεύεται από το φόβο και την απελπισία ή αν πιστεύει και ελπίζει στη μέχρι θυσίας αγάπη του Χριστού, που νίκησε και νικά ακόμη και το θάνατο.

Όταν ο Χριστιανός έρχεται αντιμέτωπος με το θάνατο δεν φοβάται, γιατί γνωρίζει πως αυτός δεν είναι το τέλος της ζωής αλλά η αρχή της πραγματικής ζωής, που είναι και αιώνια.

Αυτή η πεποίθηση είναι η κινητήρια δύναμη, τόσο των μαρτύρων της πίστης όσο και των ηρώων της πατρίδας μας, γιατί μόνο η ακλόνητη βεβαιότητα για την αιωνιότητα κάνει τον άνθρωπο ικανό να αρνηθεί τη ζωή του και να θυσιαστεί για τους άλλους. Ο Χριστιανός δεν αγωνίζεται για την επιβίωση αλλά για την αληθινή ζωή. Και γι αυτό δεν φοβάται τίποτε και κανέναν και προπαντός δεν επιτρέπει να εισχωρήσει στην ψυχή του η απαισιοδοξία. Αγαπά το Χριστό και παίρνει δύναμη από την αγάπη του Χριστού. Έχει ως κανόνα αυτά που έλεγε και ο σύγχρονος γέροντας Γερμανός ο Σταυροβουνιώτης: «Μνη αφίσεις ποτέ σου τη λύπη να σε καταβάλει. Να λέγεις: Άφου ο Θεός κατεδέχθη να γίνει άνθρωπος και να υποστεί φοβερό σταυρικό θάνατο, για να σώσει όλους εμάς, τότε γιατί να χάσω τις ελπίδες μου για τη σωτηρία μου;».

Είναι αληθινό και συνάμα λυπηρό το γεγονός ότι πολλοί συνάνθρωποί μας, που έχουν πνευματικές ανησυχίες και διλώνουν ότι πιστεύουν στη μετά θάνατο ζωή, αντί να προετοιμάζουν την ψυχή τους με τη μετάνοια, την προσευχή και τη λατρευτική ζωή, εξαντλούν τις προσπάθειές τους σε συζητήσεις και μελέτες για τον αντίχριστο, τον αριθμό του και τα σημάδια της έλευσής του ή με την αναπαραγώγη δήθεν προφητειών για το μέλλον, που αποδίδονται σε διάφορους αγίους. Πολλοί δεν έχουν διαβάσει ποτέ τα Ευαγγέλια, που βρίσκονται στην αρχή της Καινής Διαθήκης και προσπαθούν να κατανοήσουν την Αποκάλυψη του Ιωάννη, που βρίσκεται στο τέλος της. Αυτοί οι άνθρωποι εύκολα πέφτουν θύματα αιρετικών, που εκμεταλλεύονται την αγωνία τους τούς βομβαρδίζουν με τρομερές προβλέψεις για την επερχόμενη τελική καταστροφή ή και εξωχριστιανικών κύκλων, που τους τρομοκρατούν ή γοντεύουν με διάφορες αποκαλυπτικές διδασκαλίες.

Η ζωή του φόβου, του άγχους και της απαισιοδοξίας δεν εί-

ναι ταιριαστή για το Χριστιανό και μάλιστα το νέο. Ο φόβος κατά τον ἄγιο Ισαάκ τον Σύρο είναι χαρακτηριστικό των ατελών στην πίστη και αυτών που έχουν ακάθαρτη ζωή. Ο πιστός ελπίζει στο Θεό που είναι παντοδύναμος και αναγνωρίζει πως ο Χριστός ήρθε στον κόσμο για να τον ανακαινίσει και να τον απαλλάξει από τη φθορά. Έχει το βλέμμα στον αληθινό παράδεισο και γι' αυτό δεν αναζητά τη φυγή σε ψεύτικους και απατηλούς παραδείσους, όπως αυτός των ναρκωτικών. Έχει μέσα στην ψυχή του το Σωτήρα και γι' αυτό δεν εξαπατάται από τις υποσχέσεις των διαφόρων ψευτομεσσιών, ιδίως ινδικής και ανατολικής προέλευσης, και των συστημάτων τους. Η ζωή δεν είναι ένα ψέμα, ούτε ένα διάλειμμα θανάτου. Αντίθετα, ο θάνατος είναι η προσωρινή διακοπή αυτής της ζωής, το τέλος της φθοράς και η έναρξη της αληθινής ζωής. Η ζωή είναι χαρά και καθόλου τυχαία, στην πρώτη συνάντησή του με τους μαθητές, ο Αναστημένος Χριστός, τους έδωσε εντολή να χαίρουν. Η ζωή έχει νόημα γιατί, τόσο στην αρχή όσο και στο τέλος της, υπάρχει και δεσπόζει Αυτός που τη νοηματοδοτεί. Ο Χριστός, που είναι το Ἀλφα και το Ωμέγα. Στη ζωή μας δεν πρέπει να έχει χώρο ο φόβος γιατί, όπως λέει ο αγαπημένος μαθητής του Ιησού Ιωάννης, «*η αγάπη έξω βάλλει τον φόβον*».

Η πατρίδα μας, εδώ και λίγα χρόνια, είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εμείς εκτός από ελληνικής καταγωγής Κύπριοι είμαστε και επίσημα Ευρωπαίοι πολίτες. Από απόψεως νομοθετικής, οικονομικής και νομισματικής κινούμαστε στα πλαίσια αποφάσεων που παίρνονται εκτός Κύπρου ενώ, ταυτόχρονα, η παγκοσμιοποίηση, με όλες τις παραμέτρους της, επιβάλλει τη συνύπαρξη και συμβίωση με άτομα και λαούς διαφορετικής από τη δική μας ιστορικής, θρησκευτικής και πολιτιστικής προέλευσης. Είναι φανερό ότι αποτελεί ανάγκη να μάθουμε να ζούμε με τους άλλους, για να μην πουύμε ότι υπάρχουν και οι απαισιόδοξες προβλέψεις ότι, λόγω της επιτεινόμενης υπογεννητικότητας από τη μια και της αύξησης των εποίκων και των αλλοδαπών από την άλλη, κινδυνεύουμε να θεωρούμαστε ως ξένοι στη δική μας πατρίδα.

Η Εκκλησία, ως πνευματικός κυρίως οργανισμός, δεν ασκολείται συστηματικά με τις πολιτικές ή τις οικονομικές παραμέτρους της παγκοσμιοποίησης. Ωστόσο, δεν αδιαφορεί για τα τεκταινόμενα όταν μάλιστα είναι εμφανές ότι η ανθρωπότητα σύρεται μηχανικά και εκβιαστικά σε μια κατάσταση υποτιθέμενης ειρήνης και αδελφοσύνης, που δεν προκύπτει ως καρπός μετάνοιας και πνευματικής ωρίμανσης ανθρώπων και λαών, αλλά επιβάλλεται από τους πολιτικά, ιδεολογικά και οικονομικά ισχυρούς της γης. Όπως όμως έχει πει ο μεγάλος

Σέρβος θεολόγος του 20ου αιώνα πατέριος Ιουστίνος Πόποβιτς, «είναι αφύσικο το να θέλει κανείς να δημιουργήσει νέα κοινωνία από ανθρώπους παλαιού τύπου. Είναι φυσικός νόμος ότι οι αδελφότης διαπλάττεται μόνον από αδελφούς. Πρότερον πρέπει να μεταμορφώσει κανείς τους ανθρώπους εις αδελφούς και τότε μόλις να απαιτεί από αυτούς την αδελφοσύνη».

Η οικουμενική αδελφοσύνη, όπως την περιγράφει ο πατέριος Ιουστίνος και όπως όφειλε να είναι η παγκοσμιοποίηση, αποτελεί ουσιαστικά την αποστολή της Εκκλησίας στον κόσμο. Η προτροπή του Χριστού προς τους μαθητές Του «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τα έθνη βαπτίζοντες αυτούς εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος», δεν αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης ότι ο Θεός αγαπά και θέλει να σώσει όλους τους λαούς και ότι, τόσο σε επίπεδο οργανωμένης ιεραποστολής όσο και ατομικά, οφείλουμε ως Χριστιανοί, με τον λόγο και το παράδειγμά μας, να διδάσκουμε το ευαγγέλιο πάντα, παντού και σε όλους.

Ο Χριστός είπε να διδάσκουμε αλλά δεν είπε να μισούμε όσους έχουν διαφορετική άποψη. Δικό μας καθήκον είναι η αγάπη και ο σεβασμός προς τους άλλους, ενώ η απόφαση για τη σωτηρία τους ανήκει στο Θεό, που είναι κριτής όλης της οικουμένης. Αν ο καθένας μας ομολογεί στον κόσμο την αλήθεια, έχοντας πίστη προς το Θεό, ελπίδα στην πραγματοποίηση των όσων Αυτός υποσχέθηκε και αγάπη προς τους άλλους, γίνεται φορέας του πνεύματος της πραγματικής κατά Χριστόν παγκοσμιοποίησης, όπως την κίρυξαν οι Απόστολοι στα έθνη ή όπως τη βιώνουν οι μοναχοί του Αγίου Όρους, που κατάγονται από κάθε γωνιά του πλανήτη.

Πολλοί ανησυχούν παρατηρώντας την ταχύτητα με την οποία φαινόμενα κοινωνικής σύψης και αντιπνευματικά συστή-

ματα εισχωρούν και στη δική μας, τη μέχρι προ τίνος παραδοσιακή, πθική, ελληνορθόδοξη κοινωνία. Κάποιοι μάλιστα διαβλέπουν τον κίνδυνο αλλοτρίωσης ή και εξαφάνισης της θρησκευτικής και κατ' επέκταση της εθνικής μας ταυτότητας, αφού, μέσω της παγκοσμιοποίησης, επιχειρείται κοντά στα άλλα και η επιβολή μιας κοινής γλώσσας και μιας παγκόσμιας θρησκείας. Η αλήθεια, ωστόσο, είναι πως αν έχουμε πίστη πραγματική, τίποτε δεν μπορεί να συμβεί αν ο Θεός δεν το επιτρέψει. Ή, όπως χαρακτηριστικά έλεγε ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, «ψυχή και Χριστός χρειάζεται. Αυτά τα δύο κι αν όλος ο κόσμος πέσει επάνω σας, κι αν σας κάνουν κομμάτια, κι αν σας τηγανίσουν, κανείς δεν μπορεί να σας τα πάρει».

Η αλήθεια δεν είναι δυνατό να κινδυνεύει από τα έργα ή τις αποφάσεις των ανθρώπων γιατί απλούστατα η μία και μοναδική αλήθεια είναι ο ίδιος ο Χριστός. Ο ίδιος μας βεβαιώνει με τη φράση «Εγώ είμαι η Οδός και η Αλήθεια και η Ζωή» και συνεπώς, όποιος ζει μέσα του την παρουσία του Χριστού, δεν έχει να φοβηθεί τίποτε από την συνύπαρξη ή τον διάλογο με τους άλλους. Ο Θεός μας είναι προσωπικός και γι' αυτό ο Ορθόδοξη διδασκαλία επιμένει στην ανάδειξη του προσώπου και όχι στην εξαφάνισή του ή την έκπτωσή του σε άτομο, όπως επιχειρείται με την κακώς νοούμενη παγκοσμιοποίηση. Αν κάποιοι φοβούνται ότι θα χάσουν την πίστη τους αυτό συμβαίνει επειδή δεν είχαν ποτέ αληθινή και συγκεκριμένη πίστη και ποτέ δεν είχαν τη διάθεση αυτή την πίστη να την μεταβάλουν σε πράξη. Όσοι αμφιβάλλουν για την μοναδικότητα του Χριστού ως του Υιού και Λόγου του Θεού, που έγινε άνθρωπος για χάρη μας και σταυρώθηκε και νίκησε τον θάνατο για τη σωτηρία μας, είναι σίγουρο πως θα γεράσουν και θα πεθάνουν με την απορία «γιατί εμείς οι Χριστιανοί να θεωρούμε ότι η πίστη μας είναι αληθινή τη στιγμή που τόσοι άλλοι έχουν

διαφορετικές θρησκείες;». Αυτοί δεν χρειάζονται καμιά παγκοσμιοποίηση για να τους κλονίσει γιατί είναι αρκετές η αμφιβολίες και οι ανασφάλειές τους.

Ως αυριανοί πολίτες της ευρωπαϊκής Κύπρου και της παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας, αγαπητοί εθνοφρουροί, έχετε μεγάλες ευθύνες. Η συμβίωση και συνεργασία με άλλους, όχι κατ' ανάγκη Κύπριους, είναι αναπόφευκτη. Στο χέρι σας είναι να δημιουργήσετε συνθήκες αλληλοσεβασμού, αλληλοαποδοχής και αλληλοκατανόησης για να είναι αυτή η συμβίωση ειρηνική και επωφελής. Εκείνο, ωστόσο, που αποτελεί αδήριτη ανάγκη είναι με τον όλο τρόπο ζωή σας να αναδεικνύεται το ορθόδοξο ίθος και να αποτελείται ζωντανή μαρτυρία Χριστού για το περιβάλλον σας.

23

Nai στον αθλητισμό όχι στο χουλιγκανισμό

Οι αρχαίοι Έλληνες, θέλοντας να τονίσουν την αξία της σωματικής άσκησης, έλεγαν τη γνωστή φράση «νους υγιής εν σώματι υγιεί». Με τη φράση αυτή δήλωναν ταυτόχρονα και τη σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ σώματος και πνεύματος, κάτι ασφαλώς που διατυπώνεται σαφέστερα από τη χριστιανική διδασκαλία, που θεωρεί τον άνθρωπο ως ον ψυχοσωματικό.

Η Αγία Γραφή τονίζει κατηγορηματικά ότι το ανθρώπινο σώμα είναι προϊόν της δημιουργικής αγάπης του Κυρίου και πρέπει να τιμάται ως ναός τού Θεού και κατοικητήριο του Αγίου Πνεύματος. Προειδοποιεί μάλιστα όσους με οποιοδήποτε άμεσο τρόπο, όπως η αυτοκτονία, ή έμμεσο, όπως οι διάφορες καταχρήσεις, καταστρέφουν το σώμα, ότι θα υποστούν τις συνέπειες της ολοκληρωτικής και πνευματικής καταστροφής. Δεν θα ήταν υπερβολή συνεπώς αν λέγαμε ότι η Βίβλος, αν και δεν αναφέρεται σε συγκεκριμένες δίαιτες και δεν εισηγείται προγράμματα σωματικής άσκησης, αφού ο σκοπός της συγγραφής της είναι άλλος, με την καταδίκη της αργίας και τον εκθειασμό της εργασίας, με την προβολή της νηστείας και της εγκράτειας και με την παράλληλη καταδίκη του υλιστικού τρόπου ζωής, με την ανάδειξη του ασκητικού ιδεώδους και την αποστροφή προς κάθε είδος αισωτίας, ουσιαστικά δίδει κατευθυντήριες γραμμές για τη διατήρηση της σωματικής υγείας, που επηρεάζει άμεσα και την πνευματική.

Στην εκκλησιαστική ορολογία και πρακτική χρησιμοποιού-νται κατά κόρο πρακτικές και όροι από το χώρο του αθλητισμού, με ιδιαίτερα σημαντική μάλιστα τη συνήθεια να αλείβεται με λάδι το βρέφος κατά το μυστήριο του βαπτίσματος, πράγμα που συμβολίζει ότι ως αθλητής του Χριστού θα αγωνίζεται εναντίον των δαιμόνων, μιας και οι παλαιστές στην αρχαιότητα αλείβονταν με λάδι πριν από κάθε αγώνα. Οι Άγιοι της Εκκλησίας ονομάζονται συνήθως αθλητές, αθλοφόροι, στεφανοφόροι, πολύαθλοι ενώ οι τόποι άσκησής τους χαρακτηρίζονται ως παλαίστρες. Ο προσωπικός αγώνας του κάθε Αγίου χαρακτηρίζεται ως στάδιο ενώ και η περίοδος της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, κατά την οποία ο κάθε Χριστιανός καλείται να ασκηθεί με προσευχή, μετάνοια και νηστεία, ονομάζεται στάδιο των αρετών. Άλλα και στη σύγχρονη εποχή η Εκκλησία επευλογεί τις ομαδικές ή ατομικές προσπάθειες στο χώρο του αθλητισμού με την ενίσχυση αθλητικών σωματείων, την τέλεση του αγιασμού κατά την έναρξη της αθλητικής περιόδου και άλλους τρόπους. Αρκετές μπτροπόλεις ή ενορίες μεριμνούν για την παροχή ευκαιριών άθλησης στους νέους με τη δημιουργία αθλητικών εγκαταστάσεων, ενώ είναι γνωστό πως στα πλαίσια των κατηχητικών κινήσεων και ιδίως των κατασκηνωτικών περιόδων, οι αθλητικές συναντίσεις καλύπτουν σημαντικό μέρος του προγράμματος.

Θέλοντας ο Απόστολος Παύλος να προετοιμάσει το μαθητή του Τιμόθεο για το δύσκολο έργο της διαποίμανσης της Εκκλησία, τον παρομοιάζει με αθλητή και του λέγει τα εξής: «εάν δε και αθλή τις, ου στεφανούται, εάν μη νομίμως αθλήση», δηλαδή «όταν κάποιος μετέχει σε αθλητικούς αγώνες, δεν παίρνει το στεφάνι της νίκης, αν δεν αγωνιστεί σύμφωνα με τους κανόνες». Τα λόγια αυτά, αν και χρησιμοποιούνται από τον ιερό συγγραφέα με συμβολική έννοια, προσδιορίζουν

το πλαίσιο μέσα στο οποίο, εκείνος που ασχολείται με τον αθλητισμό, είτε ως αθλητής είτε ως θεατής, μπορεί να ψυχαγωγείται και να ωφελείται σωματικά και πνευματικά.

Ο αθλητισμός στην εποχή μας έχει εμπορικοποιηθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε οι έννοιες του ευ αγωνίζεσθαι ή της ευγενικής άμιλλας να θεωρούνται ξεπερασμένες. Το χειρότερο μάλιστα είναι η χειραγώγησή του από πολιτικά, οικονονικά ή άλλα κέντρα σε σημείο ώστε, οι ίδιοι οι ασχολούμενοι με τον αθλητισμό, να το βλέπουν ως ένα πεδίο εκτόνωσης της συσσωρευμένης και καταπιεσμένης αντιδραστικότητάς τους, ενώ κάποιοι άλλοι να το χρησιμοποιούν για να αποκομίζουν οικονομικά οφέλη ή να εξασφαλίζουν ψήφους. Επειδή, ωστόσο, η διάθεση και το κουράγιο για να αναζητήσουμε τα πραγματικά αίτια αυτής της κατάστασης, που είναι ιθικά και πνευματικά, απουσιάζουν, ασχολούμαστε με την επίρριψη ευθυνών σε διαιτητές, παράγοντες, αντιπάλους ή άλλους, με συνέπεια η κρίση να διαιωνίζεται και να οδηγούμαστε σε ανεξέλεγκτες και απαράδεκτές καταστάσεις, όπως τα φαινόμενα βίας και χουλιγκανισμού μέσα και έξω από τα γήπεδα.

Η επιδίωξη της πρωτιάς σε ένα αγώνισμα ή της νίκης σε ένα ομαδικό παιχνίδι και θεμιτή είναι και αξιέπαινη. Αρκεί να αθλεί κανείς σύμφωνα με τους κανόνες, όχι τόσο αυτούς που συντάσσονται από τις κατά τόπους αρχές και ομοσπονδίες, όσο τους ιθικούς, που έχουν παραδοθεί από τον ίδιο το Θεό και έχουν αιώνια αξία. Αν για παράδειγμα ο αθλητής ή ο φίλαθλος διαπνέεται από αισθήματα σεβασμού και αγάπης προς τον πλησίον του, που στη δεδομένη περίπτωση είναι ο παίκτης ή ο οπαδός της αντίπαλης ομάδας, θα του αναγνωρίσει οπωσδήποτε το δικαίωμα να επιθυμεί και εκείνος τη νίκη. Και πολύ περισσότερο θα αποφύγει να προσβάλει την τιμή και αξιοπρέπειά του με λόγια και χειρονομίες ή να βάλει σε κίνδυνο τη

ζωή του με βίαιες ενέργειες. Αν, ακόμη, αυτός που, υπό οποι-
αδήποτε ιδιότητα, ασχολείται με τον αθλητισμό διαθέτει τις α-
ρετές τής υπακοής και της ταπείνωσης, λογικό είναι να εφαρ-
μόζει με ευχαρίστηση τους κανονισμούς, να μην αισθάνεται α-
πογούπτευση όταν δεν νικά και φυσικά να μη χρησιμοποιεί α-
θέμιτες μεθόδους όπως το ντόπιγκ, η δωροδοκία, το βρώμι-
κο παιχνίδι ή άλλες, για να εξασφαλίσει ευνοϊκά γι' αυτόν απο-
τελέσματα.

Είναι κρίμα, αγαπητοί νέοι, να τραυματίζονται ψυχές και
σώματα, να χάνονται ακόμη περιουσίες ή και ζωές, να δημι-
ουργούνται συνθήκες δικασμού και έχθρας, σ' ένα χώρο που
θά πρεπε οι άνθρωποι να χαίρονται, να γυμνάζονται και να
ψυχαγωγούνται. Ας το πάρουμε απόφαση όσο είναι καιρός
πως για να ξαναγίνει ο αθλητισμός χώρος ψυχαγωγίας, αθλη-
σης και ευγενικής άμιλλας χρειάζονται άνθρωποι ενάρετοι και
συμπεριφορές ηθικές. Σε διαφορετική περίπτωση θα είμαστε
συνυπεύθυνοι για τη διαιώνιση του κουλιγκανισμού.

24

Επαγγελματική αποκατάσταση

Είπαμε σε κάποια άλλη ευκαιρία πως τα δύσκολα δεν αρχίζουν κατά την πρώτη στιγμή της εισόδου στο στρατόπεδο, αλλά τη στιγμή της απόλυσης. Τότε που για πρώτη φορά ο νέος βρίσκεται μπροστά στην ανάγκη λήψης των αποφάσεων εκείνων, που θα καθορίσουν το υπόλοιπο της ζωής του. Και η σημαντικότερη ίσως από τις αποφάσεις αυτές είναι ασφαλώς αυτή που σχετίζεται με την επαγγελματική αποκατάσταση.

Όπως συμβαίνει με όλα τα ζητήματα, έτσι και στο ζήτημα της επιλογής επαγγέλματος, οι περισσότεροι λαμβάνουν υπόψη διάφορες παραμέτρους, αλλά αγνοούν συστηματικά την πνηθική και θεολογική διάσταση. Σημαντικά για τους πολλούς είναι οι αποδοχές, το ωράριο, οι δυνατότητες εξέλιξης, ο χώρος εργασίας και διάφορα άλλα, τα οποία ασφαλώς πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Ωστόσο, το σημαντικότερο, που δυστυχώς παραθεωρείται, είναι η κοινωνική και πνευματική διάσταση της εργασίας. Συνέπειες τραγικές αυτής της παραθεώρησης είναι η ολοένα και συχνότερα εμφανιζόμενη επαγγελματική αποτυχία, η ανεργία και ο ξεπεσμός από την έννοια του επαγγέλματος σ' αυτήν της δουλειάς και ουσιαστικά της δουλείας.

Ο Χριστιανός μαθαίνει από μικρό παιδί να ζητά από το Θεό τον άρτο τον επιούσιο. Γνωρίζει πως ο Κύριος είναι παντοδύναμος και αγαπά τα πλάσματά του. Θέλει λοιπόν να διατηρεί

μαζί Του τη σχέση του παιδιού προς τον πατέρα, μια σχέση που ανανεώνεται διαρκώς με την προσευχή. Ζητά τα αναγκαία, γιατί ακριβώς γνωρίζει πως η αξία των υλικών αγαθών είναι σχετική και προσωρινή αλλά, ταυτόχρονα, έχει ως κανόνα το λόγο τού Αποστόλου Παύλου «όποιος δεν εργάζεται ούτε και να τρώγει». Αυτό είναι ουσιαστικά το πνευματικό πλαίσιο αναζήτησης επαγγέλματος. Το να αναζητά δηλαδή ο καθένας την εργασία εκείνη, που θα του προσφέρει τα αναγκαία για τη συντήρηση του ίδιου και της οικογένειάς του και, ταυτόχρονα, να του δίδει την ευκαιρία να αξιοποιεί τα τάλαντα που του έδωσε ο Θεός, προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Άυτή άλλωστε είναι και η πρωταρχική έννοια της λέξης επάγγελμα, από το ρήμα επαγγέλλομαι που σημαίνει υπόσχομαι. Επάγγελμα δηλαδή είναι υπόσχεση προς τους συνανθρώπους για παροχή σ' αυτούς υπηρεσιών ανάλογων με τα χαρίσματα που μας έδωσε ο Θεός. Η περιφρόνηση αυτής της αλήθειας, οδηγεί τον άνθρωπο και την ανθρωπότητα σε τραγικές καταστάσεις, μέσα στις οποίες η εργασία παύει να θεωρείται μέσο επιβίωσης και καταντά δουλεία.

Η ζωή έχει να επιδείξει σωρεία περιπτώσεων ανθρώπων, που ξεκινούν με όνειρα και φιλοδοξίες και θεωρητικά καλές προθέσεις, αλλά καταλήγουν σε τραυματικές εμπειρίες, γιατί ακριβώς ξεκινούν την επαγγελματική σταδιοδρομία τους χωρίς πνευματικές προϋποθέσεις. Πολλοί έχασαν την οικογενειακή τους γαλήνη, στην προσπάθειά τους να εξασφαλίσουν περισσότερους πόρους για τη δίθεν καλύτερη διαβίωση της οικογένειάς τους. Πολλοί οδηγήθηκαν σε ιθικές πτώσεις, για να εξασφαλίσουν την εύνοια ισχυρών κοσμικών ανθρώπων. Άλλοι αποκόπηκαν από την Εκκλησία και την παράδοσή μας, αναζητώντας τον εύκολο πλουτισμό σε μακρινούς τόπους ή εργαζόμενοι μέρα και νύκτα σε ύποπτους χώρους. Και όλοι,

ασφαλώς, βιώνουμε καθημερινά το άγχος και την αβεβαιότητα διότι, κατά βάθος, μάς λείπει ο πίστη στο Θεό, αφού έχουμε θεοποιήσει τις δυνάμεις και τα προσόντα μας, τα οικονομικά επιτελεία κομμάτων και κυβερνήσεων ή τους όποιους ισχυρούς της γης.

Η Εκκλησία δραστηριοποιείται μέσα στον κόσμο και ασφαλώς δεν αγνοεί τις δυσκολίες, που αντιμετωπίζει ένας νέος στην προσπάθεια για επαγγελματική αποκατάσταση. Πρώτιστα όμως έχει ευθύνη να επισημαίνει ότι η όποια επαγγελματική επιλογή δεν είναι απλά ένα οικονομικό ζήτημα αλλά υπόθεση, που επηρεάζει την πορεία του ανθρώπου και καθορίζει σε σημαντικό βαθμό την ηθική και πνευματική του εξέλιξη. Από την άποψη αυτή συμβουλεύει τα παιδιά της να πιστεύουν και να ελπίζουν πάνω απ' όλα στο Θεό και την πρόνοιά Του, που δεν επιτρέπουν να μείνουν χωρίς τροφή ούτε τα πετεινά του ουρανού. Να αγωνίζονται για το καλύτερο στις σπουδές ή την επαγγελματική τους κατάρτιση, έχοντας πάντοτε κατά νου ότι τίποτε απ' όσα έχουμε, είτε οικονομικά μέσα, είτε εξυπνάδα, είτε ευφράδεια είτε σωματική δύναμη, δεν είναι δικό μας αλλά δόθηκε από το Θεό και κάποτε θα κριθούμε για τη διαχείριση και αξιοποίησή του. Να στοχεύουν με διάθεση ταπείνωσης και αυτογνωσίας στην επιλογή επαγγέλματος, που αντί να υπηρετεί την εγωιστική καταξίωση, την επιθυμία του πλουτισμού ή την πλεονεξία, να οδηγεί στη διακονία του πλησίον και στην κατά Θεό προκοπή και τελείωση.

Η στιγμή που ένας νέος περνά για πρώτη φορά την πύλη του στρατοπέδου ως νεοσύλλεκτος στρατιώτης, είναι μια από τις σημαντικότερες στη ζωή του και από εκείνες, που χαράζονται ανεξίτηλα στη μνήμη του. Φυσιολογικό είναι, σε μια τέτοια στιγμή, να κουβαλά κανείς μέσα του αλληλοσυγκρουόμενα συναισθήματα όπως: η αγάπη για την πατρίδα, η γοντεία της ενηλικίωσης, η θλίψη για την προσωρινή στέρηση αγαπημένων προσώπων και συνηθειών και την απότομη διακοπή της ανέμελης εφιβικής ζωής, η αγωνία για το άγνωστο, η συναισθηση της ευθύνης.

Αν στα πιο πάνω προσθέσει κανείς και τις συγκεχυμένες πληροφορίες από ανθρώπους, οι οποίοι έχουν υπηρετήσει τη θητεία τους σε παλαιότερες εποχές και στην προσπάθεια αυτορωαποίησής τους τραγικοποιούν γεγονότα και καταστάσεις, οδηγείται αβίαστα στην άποψη πως, από τη στιγμή της κατάταξης στην Εθνική Φρουρά, αρχίζουν τα δύσκολα. Είναι όμως έτσι τα πράγματα;

Η ίδια η ζωή διδάσκει πως τα δύσκολα δεν αρχίζουν κατά τη στιγμή της εισόδου στο στρατόπεδο αλλά κατά τη στιγμή της τελευταίας εξόδου από αυτό, δηλαδή της απόλυσης από την Εθνική Φρουρά. Δεν αντιλέγει κανείς στο ό,τι οι ασκήσεις, οι σκοπιές και άλλες στρατιωτικές πρακτικές παρουσιάζουν κάποιο βαθμό δυσχερείας, αλλά όλοι ασφαλώς συμφωνούν

πως όλα αυτά γίνονται με κάποιο σχέδιο και αποβλέπουν στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων. Και επί πλέον, για όσο διάστημα υππρετεί ο νέος τη θητεία του, έχει την υποστήριξη της οικογένειάς του, της πολιτείας, των συναδέλφων του. Οι δυσκολίες αρχίζουν πραγματικά την ώρα που ο καθένας, ως πολίτης πλέον, ενήλικας και υπεύθυνος, θα κληθεί να πάρει αποφάσεις για ζωτικά θέματα και το σπουδαιότερο να απολαύσει τους καρπούς ή να υποστεί τις συνέπειες των όποιων αποφάσεων και ενεργειών του.

Η ομαλή ένταξη στην κοινωνία μετά την απόλυση, η επαγγελματική αποκατάσταση, η ολοκλήρωση των σπουδών και η δημιουργία οικογένειας είναι κεφαλαιώδη ζητήματα, τα οποία αργά ή γρήγορα όλοι θα κληθείτε να αντιμετωπίσετε. Είναι ζητήματα δύσκολα και σοβαρά. Αυτή η πραγματικότητα ωστόσο δεν πρέπει να σας δημιουργεί άγχος και αισθήματα ανασφάλειας. Ας έχει ο καθένας υπόψη του ότι από αυτό το στάδιο έχουν περάσει χιλιάδες άλλοι και τα έχουν καταφέρει. Και σ' αυτό τούς έχουν βοηθήσει ουσιαστικά οι εμπειρίες και δεξιότητες που είχαν αποκτήσει στο μεγάλο σχολείο που λέγεται Εθνική Φρουρά. Περισσότερο όμως ας θυμάται ο καθένας πως, κι αν ακόμη στον καινούριο δρόμο που ανοίγεται μπροστά του αισθανθεί πως έχει εγκαταλειφθεί από όλους, γονείς, φίλους, πρόσωπα με κοινωνική ή άλλη θέση, βέβαιο είναι πως δεν θα τον εγκαταλείψει ποτέ η χάρη του Θεού.

Η ευθύνη, αγαπητοί νέοι, για την προσωπική και οικογενειακή σας ζωή, μετά την απόλυσή σας, ανήκει αποκλειστικά σ' εσάς. Εμπλουτίστε όσο περισσότερο μπορείτε τις γνώσεις και δεξιότητές σας. Αξιοποιείστε με έντιμο και ηθικό τρόπο τις όποιες ευκαιρίες θα σας παρουσιαστούν. Αγωνιστείτε με υπομονή, επιμονή, αξιοπρέπεια και αποφασιστικότητα. Μα πάνω απ' όλα μη λησμονείτε πως όποιος προσεύχεται είναι σαν να

βάζει το όπλο στο χέρι του Θεού, για να πολεμά Εκείνος εκ μέρους του, όπως είπε ένας ἅγιος της Εκκλησίας μας. Και είναι πράγματι πολύ σοφό να εναποθέτει κανείς τις ελπίδες του όχι σε ανθρώπους, αλλά στον παντοδύναμο Θεό, που και το πραγματικό μας συμφέρον γνωρίζει και μπορεί να μας βοηθήσει και έχει τη βούληση να το πράττει, μιας και για χάρη μας θυσιάστηκε.

Σοφό και σωτήριο επίσης είναι το να αποδίδει κανείς στο κάθε τι την πραγματική αξία που του αναλογεί και να διακρίνει ανάμεσα στο αιώνιο και το σχετικό και προσωρινό. Το άγχος και η αγωνία για το αύριο δεν μπορούν να καταβάλουν τον πιστό νέο γιατί είναι πεπεισμένος, πως αν ο ίδιος ευσυνείδητα προσπαθήσει, κάθε έργο του θα είναι ευλογημένο από το Θεό. Ας μη βλέπουμε τη ζωή μέσα από το πρίσμα της επιθυμίας του πλούτου και των ιδονών ή του εγωισμού και της φιλοδοξίας για να μην κυριαρχούμαστε από το άγχος. Είναι γνωστό άλλωστε πως τα πάθη μένουν τελικά ανικανοποίητα και η όποια ικανοποίηση προσφέρουν είναι προσωρινή και αμαρτωλή. Ας αποκτούμε αντίθετα αρετές όπως η εργατικότητα, η εντιμότητα, η δικαιοσύνη, η αγάπη και προπαντός η προσευχή, που προσελκύουν τη χάρη του Θεού, αναπαύουν την ψυχή και οδηγούν σε σκέψεις και αποφάσεις φωτισμένες και πραγματικά ωφέλιμες.

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος	3
<i>Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου</i>	
Εισαγωγικό σημείωμα	5
1. Η στρατιωτική θυτεία από χριστιανικής σκοπιάς	7
2. Η Υπέρμαχος Στρατηγός	11
3. Το αντίδοτο στην ακηδία	14
4. Η αξία της φιλίας	18
5. Η οδική συνείδηση ως αναγκαιότητα και ιθική υποχρέωση	21
6. Χριστούγεννα	25
7. Σκέψεις για τον καινούριο χρόνο	29
8. Ψεύτικοι παράδεισοι και αληθινός	33
9. Η σημασία της νηστείας	37
10. Το μυστήριο της μετανοίας	40
11. Χριστός Ανέστη	45
12. Το περιβάλλον και εμείς	48
13. Η ψυχαγωγία ως ανάγκη και δώρο Θεού	51
14. Υγιής ψυχαγωγία, ανάχωμα στην αμαρτία	54
15. Από το στρατόπεδο στο πανεπιστήμιο	58
16. Και σύγχρονοι και παραδοσιακοί	61
17. Στολισμός του σώματος ή της ψυχής;	64
18. Οι προστάτες Άγιοι των στρατιωτικών σωμάτων	68
19. Μια απόφαση ζωής: Ο γάμος	75
20. Η Εκκλησία απέναντι στις προγαμιαίες σχέσεις	79

21. Ανάμεσα στο φόβο και την αγάπη	82
22. Εμείς και οι άλλοι	85
23. Ναι στον αθλητισμό όχι στον χουλιγκανισμό	89
24. Επαγγελματική αποκατάσταση	93
25. Μετά τον στρατό τί;	96

